

Aprenent amb el cos, el moviment i el joc

ÍNDEX

1. Introducció
2. Metodologia: organització i dinàmica de classe
3. Espai
4. Temps
5. Recursos materials
6. Paper de l'educador/a
7. Estratègies d'atenció a la diversitat: relacionar-les amb les diferents activitats
8. Avaluació
9. Objectius i Continguts
 - 9.1. Objectius Generals
 - 9.2. Objectius específics
 - 9.3. Continguts
10. Recursos didàctics

- 10.1. Recursos didàctics per la primera part de la sessió
- 10.2. Recursos didàctics per a la segona part de la sessió
- 10.3. Recursos didàctics per a la tercera part de la sessió
- 10.4. Recursos didàctics relacionats amb la quarta part de la sessió

11. Bibliografia

12. Autoavaluacions

13. ANNEXES

Importància de la psicomotricitat

L'Educació Física es situa en un context general del desenvolupament de la persona com a disciplina que educa a través d'allò físic, és a dir, es serveix del cos i de les seves possibilitats de moviment per a aconseguir objectius educatius de caràcter més ampli. Per altra banda, l'Educació Física no es redueix exclusivament a aspectes perceptius i motrius, sinó que implica altres de caràcter expressiu, comunicatiu, afectiu i cognitiu. És aquí on situem la pràctica verbal, en l'educació a través de les possibilitats expressives i comunicatives del cos i el moviment.

Nosaltres considerem que l'educació psicomotriu, en la seva totalitat, implica processos socioafectius, motors, psicomotors i intel·lectuals, ja que es preocupa del progrés global de l'infant a partir de les seves vivències corporals que li faciliten el desenvolupament de les capacitats sensoriomotrius, percepcions, comunicació i expressió mitjançant la interacció activa del seu cos amb el medi ambient.

Durant totes les etapes en la que s'ha anat contemplant el concepte de l'educació psicomotriu o psicomotricitat han sorgit nombroses valoracions que coincideixen en la consideració que el fet de practicar-la repercuteix en el desenvolupament global de l'infant, partint sempre de la seva pròpia vivència. Dit això, volem destacar els següents autors:

- **Wallon** (1980), defensor de la perspectiva psicobiòtica, diu que el moviment és l'expressió de la vida psíquica de l'infant i configura tota la seva personalitat. El moviment és essencial en el desenvolupament de l'infant, facilitant-li el pas cap al pensament conceptual, les relacions amb els altres, el seu caràcter i l'adquisició de les nocions bàsiques.
- **Piaget** (1985) precursor de la perspectiva cognitiva, parla que l'activitat motriu i la psíquica s'entrellaça. La coordinació dels propis moviments i l'acció sobre els objectes condueixen cap al coneixement sensoriomotor de l'espai i més endavant, al pensament representatiu.

- **Ajuriaguerra** (1976) defensor de la perspectiva psiquiàtrica i reeducativa, diu que la pràctica de l'educació psicomotriu permet a l'infant "sentir-se millor", i així, amb un cos més preparat situar-se a l'espai, en el temps i en el món i així poder arribar a una transformació i harmonia de la seva manera de relacionar-se amb els altres.
- **Lapierre i Aucouturier** (1977) defensors de la perspectiva psicopedagògica diu que la intel·ligència i l'afectivitat depenen íntimament de la vivència corporal i motriu; el cos esta totalment implicat en el procés intel·lectual. El diàleg corporal de cada infant és molt important, com l'expressió d'aquest procés en la relació amb un mateix, amb els altres i amb els objectes.
- **Le Boulch** (1983), amb la perspectiva neuropsicològica i educativa, pensa que l'educació psicomotriu ha de ser considerada com una educació de base a l'escola elemental, ja que condiona tots els aprenentatges preescolars i escolars. L'infant necessita prendre consciència del seu cos, lateralitzar-se, situar-se en l'espai i orientar-se en el temps. Al mateix temps, que necessita haver desenvolupat una habilitat de coordinació de gestos i moviments per arribar a uns bons aprenentatges.
- **Aucouturier** (2011) acopla la psicomotricitat a la pràctica educativa, terapèutica i preventiva. Diu que a través d'aquesta, l'infant troba per si mateix els recursos simbòlics per reduir i contenir les angoixes, i desenvolupar una bona autoimatge. També permet experimentar plaer renovat proporcionat a través de la energia de la seva expansió, del seu progrés davant de les dificultats externes i experimentar, sense sentir-se en perill, les frustracions que tot ésser humà ha de superar.

En resum, és molt important l'educació del moviment i l'expressivitat motriu a les primeres etapes. No només per incidir sobre el desenvolupament físic i motor de l'infant sinó també per poder facilitar el coneixement de sí mateix i les seves possibilitats d'interacció en el món que els envolta. És a dir, repercuteix en el procés de relació i comunicació amb els altres, sobre l'adquisició de recursos que afavoreixen les possibilitats d'autonomia personal i sobre el procés de cognició. La seva repercussió, per tant, es tant a nivell afectiu, com psicomotor i intel·lectual.

Per altra banda no podem oblidar que la pràctica psicomotriu també treballa per a instaurar en l'àmbit educatiu, i restaurar en l'àmbit terapèutic, els processos originaris d'asseguració i una dinàmica de plaer. El plaer és inevitablement inseparable d'aquesta pràctica, també va estretament lligat al desenvolupament del procés maduratiu psicològic del nen /a.

1. Concepte de psicomotricitat

Com a concepció educativa, la psicomotricitat es desprèn directament d'aquella concepció del desenvolupament psicològic del nen segons la qual la causa del desenvolupament es troba en la interacció activa de l'infant amb el seu medi ambient, en una direcció que va des del més simple al més complex, des del coneixement i control del propi cos al coneixement i acció conscient sobre el món extern.

Més concretament, podríem definir la psicomotricitat com una concepció del desenvolupament, segons la qual es considera que existeix una identitat entre les funcions neuromotrius de l'organisme i les seves funcions psíquiques. Aquestes funcions neuromotrius i funcions psíquiques en el nen no són més que dos aspectes, dos formes de veure el que, en realitat, és un únic procés.

Així doncs, les tècniques desenvolupades per la psicomotricitat estan basades en el principi general de que el desenvolupament de les complexes capacitats mentals d'anàlisi, síntesi, abstracció, simbolització, entre d'altres, s'aconsegueix només a partir del coneixement i control de la pròpia activitat corporal, és a dir, a partir de la correcta construcció i assimilació per part de l'infant del que s'anomena l' "esquema corporal", atès que el cos del nen és l'element bàsic de contacte amb la realitat exterior.

No obstant, en l'actualitat, la definició acceptada per establir el terme de psicomotricitat és la següent:

"Basat en una visió de la persona, el terme psicomotricitat integra les interaccions cognitives, emocionals, simbòliques i sensoriomotrius en la capacitat de ser i d'expressar-se en un context psicosocial. Així es desenvolupen diferents formes d'intervenció psicomotriu que troben la seva aplicació, qualsevol que sigui l'edat, en els àmbits preventiu, educatiu, reeducatiu i terapèutic. Aquestes pràctiques psicomotrius han de conduir a la formació, a la titulació i al perfeccionament professionals, i han de constituir cada cop més l'objecte d'investigacions científiques."

Segons podem extreure d'aquesta definició, veiem com el camp d'actuació és molt ampli (àmbits preventiu, educatiu, reeducatiu i terapèutic) i com incideix en el desenvolupament de qualsevol persona de qualsevol edat.

MARC TEORIC

El primer apartat a tractar és el marc teòric. En el qual es farà una recerca de la psicomotricitat per tal d'entendre la importància que té en l'educació infantil.

Per aquesta raó el marc teòric consta de:

- La importància de la psicomotricitat en l'educació infantil
- Les corrents de la psicomotricitat
- Com realitzar les sessions de psicomotricitat
 - El paper de l'educador/a
 - Els recursos de la psicomotricitat
- El desenvolupament evolutiu de 0-3 anys

Tots aquests punts són essencials per tal de poder entendre què significa la psicomotricitat i què pot aportar.

Al llarg de la història hi ha hagut i hi ha molts autors s'han qüestionat: ¿Què és la psicomotricitat? No es troba una resposta concreta a aquesta pregunta, ja que, amb el pas dels anys, han anat apareixent autors amb nous pensaments que formulaven la seva pròpia definició de psicomotricitat.

Aquest apartat es centrarà en l'evolució de la definició de psicomotricitat al llarg dels anys. Així, es destacaran les aportacions que han fet diferents autors sobre aquest àmbit, i es veuran les diferents corrents que segueixen i com duen a terme les sessions; quina metodologia utilitzen, quin rol té l'educador/a dins l'aula de psicomotricitat i l'espai i material necessari per dur a terme les activitats amb els infants.

També es farà referència a l'evolutiva, ja que els infants necessiten un desenvolupament adequat a la seva edat per tal de realitzar uns moviments específics.

Parlar de l'origen del concepte de psicomotricitat representa tenir en compte què ha significat el cos al llarg de la història.

Els orígens de la psicomotricitat es troben a finals del segle XIX fins a principis del segle XX. Aquí apareixen les primeres dades que vinculen la psicomotricitat a les àrees del desenvolupament, destacant l'estreta relació entre allò psicològic (psico) i la forma de manifestar-se (motricitat); és a dir, entre el pensament i l'acció. Ja no com a joc recreatiu, sinó com a tècnica o disciplina que integra diferents corrents predominants en el desenvolupament de les ciències humanes.

Des de les primeres civilitzacions fins als nostres dies, el significat del cos ha anat patint nombroses transformacions conceptuals.

Al començament del segle XX, en el camp patològic, el metge francès Ernest Dupré (1862-1921) introdueix el terme psicomotricitat quan estudia la debilitat motora en els malalts mentals. Va treballar amb individus que presentaven trastorns o retards en la seva evolució. Així doncs, la primera imatge de la paraula psicomotricitat està lligada a la debilitat motora i es centra en la possibilitat de reeducar el subjecte amb retard establint relacions entre moviment i psiquisme¹:

“Quan més s’estudien els desordres motors entre els psicòpates, més s’arriba a la convicció de les estretes relacions que hi ha entre les anomalies psíquiques i les anomalies motrius, relacions que són l’expressió d’una solidaritat original i profunda entre els moviments i el pensament.” (Dupré, 1925)

El concepte de psicomotricitat que definia Dupré va influenciar a diferents disciplines, com la psicologia de Henri Wallon, Sigmund Freud i Jean Piaget, la psiquiatria infantil d’Ajuriaguerra i la pedagogia de Picq i Vayer. (**Veure annex 1**)

Un autor important d’aquest camp i, en el qual ens centrem per dur a terme les nostres activitats de psicomotricitat, és Ballesteros Jiménez. A l’any 1982 va realitzar la següent classificació:

- 1) La corrent psicopedagògic (normativa o dirigida), representat per Le Boulch i Vayer, entre altres.
- 2) La corrent vivencial (dinàmic o espontània), representat per Lapierre i Aucouturier.

CORRENTS		AUTORS
Funcional o Instrumental (Dirigida)	Model Psicocinètic	Jean Le Boulch
	Educació corporal	Louis Picq i Pierre Vayer
Vivencial o Relacional (Espontània)	Educació vivencial	André Lapierre
		Bernard Aucouturier

Una de les corrents és la funcional o instrumental, la psicomotricitat dirigida dels autors Jean Le Boulch i Louis Picq i Pierre Vayer i la corrent vivencial o relacional, d’André Lapierre i Bernard Aucouturier, la qual és espontània.

¹ Estructura mental pròpia de cada individu, conjunt de característiques diferents a la persona.

PERSONES IMPORTANTS EN EL MÓN DE LA PSICOMOTRICITAT

Henri Wallon (1879-1962)

Psicòleg, professor del Col·legi de França i director de l'Escola d'Alts Estudis i de l'Institut d'Investigacions psicobiològiques de l'Infant, de París.

Jean William Fritz Piaget (1896 - 1980)

Fou un psicòleg experimental, filòsof i biòleg suís interessat en l'epistemologia genètica i famós per les seves aportacions en el camp de la psicologia evolutiva, els seus estudis sobre la infància i la seva teoria del desenvolupament cognitiu.

Julián de Ajuriaguerra (1911-1993)

Fou un neuropsiquiatra y psicoanalista Francès d'origen Espanyol.

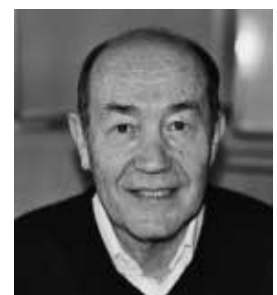

Jean Le Boulch (1924-2001)

Va néixer a França i va ser professor d'Educació Física al Centre Regional d'Educació Física en Dinard al 1947; com a esportista, i per l'interès en profunditzar en el moviment humà, va estudiar medicina i es va especialitzar en kinesiologia, i es va llicenciar en psicologia.

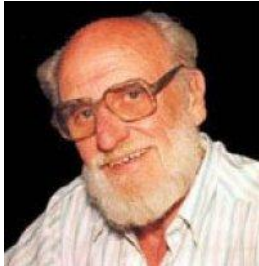
Bernard Aucouturier

neix a França al 1934. Un cop finalitzat els seus estudis d'Educació Física va descobrir que el seu camí estava lligat a la pedagogia del

moviment guiat per diferents autors que va conèixer a la università com: Le Boulch, Pierre Vayer, entre d'altres.

Actualment és el President- Fundador de l'Associació Europea d'Escoles de Formació en Pràctica Psicomotriu (ASEFOP), la seva teoria i educació s'imparteix a través de les Escoles de Pràctica Psicomotriu Aucouturier (PPA). En els seus 35 anys de treball amb infants en un Centre de Reeduació de la ciutat de Tours (França).

André Lapierre

Es va dedicar a analitzar en profunditat la relació establerta entre el nen i l'adult dins del sistema educatiu preescolar i es va introduir el terme "global", fent un pas important en considerar al nen com un ser global, on tots els aspectes interns estan relacionats entre si.

1. Marc teòric

El desenvolupament psicològic dels infants és un procés progressiu que esdevé durant tota l'etapa d'educació infantil, que comprèn la primera i segona infància. Es divideix en quatre àmbits: el motor, el cognitiu, la comunicació i el llenguatge i l'afectiu- emocional i social- relacional. Aquests s'interrelacionen per aconseguir un desenvolupament integral i afavorir l'aprenentatge per mitjà de l'educació, entre altres factors.

Pel que fa al desenvolupament motor, fa referència a allò que té a veure amb les capacitats de moviment del cos humà, tant a nivell global com de les seves parts específiques, i es divideix en dos components: el component pràctic o d'acció, amb el que s'adquireix una autonomia motriu bàsica mitjançant la psicomotricitat gruixuda i fina; el component simbòlic o de representació mental, amb el qual es crea la representació del propi cos, la orientació espacial i temporal i el control i domini en diferents contextos. . Està íntimament relacionat amb la maduració, que és un procés espontani i que precisa de l'experimentació per completar-se. El desenvolupament requereix el desig d'explorar l'entorn, de la curiositat per aprendre i de la relació afectiva amb els adults

Aquest desenvolupament està regit per la llei cefalocaudal i la proximodistal. La primera d'elles explica que el primer que domina l'infant és el cap, abans que la resta del cos. La segona, diu que l'infant dominarà abans les parts més properes al seu centre de gravetat, degut a que el cos es divideix en dues meitats en tota la seva longitud des del centre cap a la perifèria.

El desenvolupament es produeix quan l'infant aconsegueix realitzar certes habilitats de control amb el propi cos i de desplaçament per l'espai, regular les explosions emocionals i adquirir alguns

coneixements propis de l'edat. El desenvolupament de la motricitat és progressiu i qualitatiu, s'inicia sostenint el cap, pes més endavant posar-se de peu i caminar sol. El desenvolupament és gradual, un descobriment nou prepara a l'infant per poder-ne aconseguir un altre.

Pel que fa a la primera infància es duen a terme els processos de mielinització i maduració del cervell, que els ajudarà a tindre un control neuràlgic sobre les funcions motores i les aptituds sensorials, augmentant l'autocontrol i l'autoregulació. La sensació i la percepció ja és present des del naixement, i la estimulació d'aquestes serà fonamental pel procés maduratiu del cervell. A més, apareixen els reflexos com a resposta d'estímuls externs. Molts d'ells són necessaris per a la supervivència, com en el cas de la succió o la respiració; d'altres són innecessaris per la supervivència, però no per això deixen de ser importants. Més endavant, i gràcies a aquest procés de maduració del cervell, els infants podran començar a controlar els reflexos.

Dins l'àmbit motriu, durant la primera infància es produeix una gran evolució en l'àmbit del desplaçament i la coordinació. Referent a la motricitat grossa, des dels 0 als 6 mesos es produeix una evolució del moviment de les extremitats fins que posteriorment, cap als 8-10 mesos, arriben al gateig i als 9 ja comencen a caminar. En quant a la motricitat fina, entre els 0 i 3 mesos realitzen un conjunt de moviments oculars els quals posteriorment es coordinen amb les mans, és a dir, entre els 3 i 9 mesos coordinen l'ull amb la mà per a subjectar objectes. Més endavant, entre els 9 i 20 mesos d'edat, desenvolupen la coordinació dels dits per a arribar a fer el moviment d'oposició del dit índex i el polze. Aquest desenvolupament serà imprescindible per al seu desenvolupament com a humans, ja que els permetrà explorar el seu entorn i desenvolupar més habilitats.

En matèria de representació del propi cos, durant la primera infància s'inicia una progressiva diferenciació quantitativa d'una mà respecte l'altre i, al final de l'etapa, s'observa una determinada preferència en la utilització d'una mà respecte l'altre. També, durant els dos primers anys de vida comencen a diferenciar el seu propi cos dels objectes que els envolten, identificant-lo com una unitat motriu que li permet fer moviments elementals com la marxa o la carrera, per tant, passen dels reflexos a les coordinacions.

Desenvolupament de la motricitat des del naixement als 18 mesos:

Els aspectes que expliquem a continuació són orientatius, hem de tenir en compte que cada infant té el seu propi ritme de desenvolupament i aquest s'ha d'entendre i respectar. Per tant si un infant no compleix aquesta classificació que fem a continuació no és motiu d'alarma immediata, només en el cas que aquest retard perdurés molt en el temps seria recomanable consultar-ho amb un expert.

De 2 a 3 setmanes: aixeca alguns segons el cap, movent-lo lateralment quan està boca a baix. Respon al so del sonall. Es tranquil·litza quan l'agafen en braços. Somriu ocasionalment, no corresponen aquest somriure, en general, a ningun estímul de l'adult.

2 mesos: aixeca el cap si el poses bocaterrosa. Encara li cau una mica el cap, manté els punys tancats. Segueix els objectes que es mouen. Deixa caure objectes immediatament. Vocalitza amb una carga afectiva, a través del balbuceig, responent així quan se li parla. Mira a la cara si ens posem a una 20-25 cm de la seva.

3 mesos: bocaterrosa, mou el cap d'un costat a un altre. Moviments espontanis de les extremitats. Boca amunt, braços i cames flexionades. Els músculs més actius dels nadons són els que controlen els seus ulls, encara que la seva visió no és perfecta i només poden enfocar objectes que es troben a menys d'un metre. Tampoc pot superposar les imatges que reben les seves retines, per la qual cosa veu borrós i doble però comença a seguir els objectes en moviment amb la mirada. Aquesta visió deficient s'explica també perquè aquesta està ajustada per estudiar els moviments i contrastos de l'ésser humà. Pot aguantar el cap dret. Utilització d'estris. Descobreix que les parts del cos que veu són seves, no fa moviments causals, sinó que planifica les seves accions i coordina les mans amb els ulls. Posa en contacte les dues mans. No pot agafar res voluntàriament.

Dels 3 als 6 mesos: bocaterrosa, recolza l'avantbraç i aixeca el cap- boca amunt, braços cap endavant. Inici de moviments asimètrics de les extremitats. Espontàniament passa de bocaterrosa a boca amunt sense intenció. Ja són capaços de fer moviments voluntaris (no reflexes) com donar petades a l'hora del bany), amb els quals s'està construint un esquema de moviment que podrà utilitzar quan tingui la força suficient per donar els seus primers passos. El control que va adquirint del seu cos comença pel cap i continua en sentit descendent. Gràcies a aquest control de la part superior del cos comencen a rodar (preludi del gateig), que és la primera fase del desplaçament. Ha augmentat el to muscular del tronc i pot ajudar-nos quan l'intentem asseure. mesura millor les distàncies. Comença a agafar coses voluntàriament. Pot reconèixer amb la boca un objecte que ja l'hagi tingut prèviament. Escolta clarament el llenguatge i comença a fer sons vocàlics i consonàntics cada vegada més diferenciats. No li agrada que li treguin les joguines que té, reconeix el seu nom i riu amb facilitat.

Dels 6 als 9 mesos: Bocaterrosa es sosté amb els braços estesos. Es manté assegut, tot i que encara amb alguns desequilibris, fet important en el desenvolupament d'un nadó, ja que vol dir que ja ha adquirit la força muscular necessària per mantenir el cos en equilibri, i per primer cop te les mans lliures per poder explorar el món i augmenta el desig de manipular objectes. Es desplaça girant pel terra. Desenvolupament de tècnica "de alcance y agarre". Pot agafar objectes en moviment, però encara ha d'aprendre a deixar-los anar voluntàriament. Comença a poder comunicar-se amb el cos:

dir hola/adéu amb la mà, obrir i estirar els braços perquè l'agafem a coll, etc. Comencen a anar a quatre grapes, fet que fa que el nadó traci un mapa mental de l'espai, calculant posicions i distàncies i fent-se una idea de l'espai que ocupa en el món exterior. Comença a pronunciar algunes paraules, i segueix algunes instruccions senzilles. Les seves joguines són seves i no les vol compartir.

Dels 9 als 12 mesos: es manté en postura de gat i posteriorment gateja. Inicia el poder seure sol, de bocaterrosa a assegut. Es posa de peu amb ajuda i pot fer algunes passes. "Balla de peu". Obre calaixos i els buida tots. Comença a agafar-se a objectes per posar-se dret i intenten caminar amb suport (mínim tres punts de suport), i això reforça el seu equilibri i els prepara per quan hagin de caminar. Comença a experimentar la psicomotricitat fina amb retoladors adaptats i paper. Sap passar les pàgines d'un conte (amb pàgines gruixudes) i comença a jugar amb classificadors de formes. S'enfada si no aconsegueix el que es proposa però és molt afectiu.

Dels 12 als 15 mesos: gateja amb més seguretat i rapidesa, s'ho passa bé gatejant. Apareix un desplaçament amb les mans recolzades als peus anomenada "la marxa de l'ós". Comença a caminar primer agafat a punts fixes o mòbils i després sol, però encara cau sovint. Cap als 15 mesos la seva locomoció serà més estable i equilibrada, es posa de peu sense ajuda. L'equilibri es veu reflectit quan al estar de peu s'ajup per agafat un objecte del terra. Separa el dit índex de la resta de dits, li agrada explorar amb l'índex els orificis, s'entreté agafant objectes i introduir un a un el dit. Perfecciona el moviment de la pinça i la relaxació posterior per deixar anar.

Dels 15 als 18 mesos: Cada vegada es desplaça caminant amb més seguretat i va perdent la por. Li agrada desplaçar-se empenyent objectes i camina sol. Pot pujar escales ajudant-se de les mans i els genolls, sap agenollar-se, però al posar-se dret perd l'equilibri fàcilment. La tècnica de la pinça la perfecciona i la fa més fina i precisa. La seva motricitat fina ha millorat molt i passa l'estona passant els fulls d'un conte (tot i que es salta alguns), pot agafar la cullera encara que sigui al inrevés... Cap als 18 mesos ja pot baixar una escala sense alternança, es a dir, els dos peus al mateix esglaó i amb l'ajuda de les dues mans. Pot començar a beure aigua d'un got sense que caigui. Li agrada molt jugar a puzles i amb joguines que es mouen. Li agrada molt explorar i la casa li queda petita, cada vegada és més independent.

EL DESENVOLUPAMENT EVOLUTIU DE 0-6 ANYS

En el període de 0 a 6 anys es produeixen grans canvis en les persones. Podem diferenciar diferents factors que influeixen en aquest període de desenvolupament. D'una banda, és important la relació amb les persones que té al voltant l'infant, i per una altra banda l'herència també té un paper important en les capacitats que desenvoluparà.

El desenvolupament evolutiu dels infants el podem dividir en diferents àmbits. En primer lloc, trobem els canvis motrius, en els quals diferenciem la motricitat fina, referida als petits moviments del cos especialment a braços, mans i dits; i la motricitat gruixuda orientada a habilitats físiques que impliquen grans moviments del cos, com ara: caminar, saltar o córrer. En segon lloc, trobem el desenvolupament cognitiu, és a dir, les capacitats que va adquirint l'infant de raonar, pensar i comprendre el món que l'envolta. Aquesta àrea de desenvolupament està directament lligada a l'adquisició del llenguatge verbal.

Un altre aspecte en l'àmbit cognitiu és la comunicació i el llenguatge. En aquesta àrea s'inclou, per una banda, la comprensió i expressió, i per una altra banda, les dimensions del llenguatge: forma, contingut i ús.

En tercer lloc, també es dona el desenvolupament afectiu-emocional i social-relacional. El desenvolupament emocional es crea a partir de la socialització, és a dir, en interacció amb els altres. Així, l'infant a través dels diferents aspectes, com ara: el vincle d'aferrament, el desenvolupament emocional, la relació entre iguals, el desenvolupament del jo i el desenvolupament moral, anirà adquirint nous coneixements, aprenent diferents maneres de fer i relacionar-se amb els altres, i també, diferents formes de respondre a les situacions que se li plantegen.

A continuació, ens centrarem en el període de 0-3 ja que és en aquesta franja d'edat en la que nosaltres en situarem. **(Veure annex 5 i 6)**

PRIMER CICLE 0-3

- DESEVOLUPAMENT MOTRIU

Motricitat gruixuda: primerament apareixen els reflexes, és a dir, respostes físiques involuntàries a estímuls concrets les quals són les primeres habilitats motores. Al néixer pràcticament aquesta motricitat fent moviments com per avançar però el resultat és retrocedir, com per exemple: gateja cap enrere.

Als dos mesos l'infant comença a avançar, utilitzant primer els braços i després les cames, cap als 6 perfeccionen aquesta locomoció i als 8 ja es mantenen asseguts tot sols. Als 9 mesos, ja camina de la mà d'una persona adulta.

Entre els 10 i 12 mesos es comencen a enfilars i poden estar momentàniament drets. A l'any ja es troba en la fase toodler, és a dir, comença a caminar i ha desplaçar-se sense ajuda de persona adulta. Entre els 13 i 14 mesos el nen s'ajup i es posa dret sense ajuda, tot i que, l'equilibri és insuficient i cau sovint.

Al finalitzar el cicle de 0-3 anys en la motricitat gruixuda, els infants ja tenen un control postural bastant madur, que els permet aixecar-se i seure alternativament amb major facilitat que anteriorment. En aquesta edat corre amb major facilitat, cau i gira de manera brusca, ja que té un millor control de velocitat.

Motricitat fina: En acabar de néixer ja tenen aquesta habilitat, el qual s'anomena el reflex de subjecció palmar. Miren fixament un objecte i agiten els braços quan aquest es mou davant. Més endavant, toquen l'objecte que miren, però no aconseguen agafar-lo per si sol.

Entre els 4 i 8 mesos, la majoria d'infants, poden passar-se un objecte d'una mà a l'altra. I cap als 8 o 9 mesos poden subjectar objectes amb major precisió, poden atrapar objectes llançats. I entre els 9 i 14 mesos ja tenen adquirit el domini de la pinça. A més a més, sap col·locar diferents peces en el seu lloc pertinent (encaixos), sempre que hi hagi una demostració prèvia. Realitza els primers gargots amb el llapis, i d'aquesta manera traça les seves primeres línies. Comencen amb una bona coordinació ull-mà.

- DESENVOLUPAMENT COGNITIU

L'infant neix amb unes capacitats perceptives que són les següents: la vista, l'olfacte, l'oïda, el gust i el tacte. Al néixer tenen una percepció visual poc definida, tot i que s'anirà desenvolupant. En canvi, la percepció auditiva comença abans de néixer. Per tant, pot distingir sons i sorolls i en especial la veu de la mare. I quant a la percepció gustativa, tàctil i olfactiva, cal dir que aquestes s'inicien molt aviat i es van desenvolupant amb el temps. Una altra font de coneixement serien els objectes. Té interès per explorar i tocar el món que l'envolta. Piaget diferencia dues etapes en aquest desenvolupament. Per una banda, trobem l'etapa Sensoriomotora (0-2 anys), en aquesta etapa és on es comencen a construir els esquemes de coneixement mitjançant la visió del món que els envolta i l'experimentació. També, es desenvolupa la idea de permanència de l'objecte, que comença en l'etapa dels 8 als 12 mesos. L'altre etapa és la Pre-operatòria (2-6 anys) a partir dels 2 anys apareix el joc simbòlic es crean amb aquest una representació mental del que els envolta.

- DESENVOLUPAMENT DE LA COMUNICACIÓ I EL LLENGUATGE

Durant el primer any és quan es desenvolupa l'etapa pre-lingüística. En el primer mes l'infant manifesta respostes als estímuls que rep però no té cap intenció comunicativa. Tot i això, reconeix la veu de la mare des de que neix, i diferencia els idiomes a partir dels 4 dies. Dels 2-4 mesos l'infant experimenta els sons amb el gorgoteig i és capaç de discriminar els sons. Estableix rutines pre-verbals, per exemple; assenyalar l'objecte que vol o una joguina. Un

mes després, l'infant comença amb el balboteig que és fer sons vocàlics i consonàntics, en aquest moment podem descobrir si l'infant pateix sordesa o no. Als 8 mesos comença l'ecolàlia i interpreta els gestos i mirades dels adults. Dels 9 -10 mesos fa el balboteig conversacionals, és a dir imita els sons que l'adult fa. Al final de l'etapa pre-lingüística l'infant ja adquireix una finalitat comunicativa que pot ser propio-imperativa(per demanar) o propio-declarativa(el que l'infant veu).

A partir de l'any de vida comença el període lingüístic que es divideix en la primera infància (1-3 anys) i la segona infància (3-6 anys).

La primera infància comença a l'any amb l'holofrase, que és quan l'infant amb una paraula diu una frase. Als 18 mesos ja és capaç de amb dos mots dir una frase, ja que en aquest moment ja sap més de 300 mots.

- DESENVOLUPAMENT AFECTIU-EMOCIONAL I SOCIAL-RELACIONAL

Els infants, al néixer, tenen la capacitat per entendre i expressar les emocions bàsiques, i les imiten amb facilitat. Tenen una predisposició biològica per mantenir-se a prop dels cuidadors i fer que s'impliquin en la relació. Cap als 2-4 mesos l'infant comença a reconèixer a les persones que l'envolten, diferenciant algunes característiques. El vincle afectiu no es produeix fins el vuitè mes; aquest li dona seguretat i provoca ansietat en la separació. Aquesta figura d'aferrament es el refugi de l'infant en moments de tristesa, temor o ansietat. En el període de 4-7 mesos, els infants interpreten les emocions alienes i tenen conductes perceptives que permeten la creació de la identitat, que es forma cap els dos anys i es va modificant al llarg de tota la vida. També influeix en la creació de l'autoconcepte.

Al voltant dels 18 mesos es produeix l'autoreconeixement, i ja es refereix de forma verbal a ell mateix amb el jo o el mi, per tant, ja és conscient de si mateix.

Cap als dos anys ja són conscients de la seva pròpia identitat sexual, és a dir, saben si són nen o nena. És més endavant, dels 2 als 3 anys, quan són capaços de generalitzar l'esquema de gènere al que pertanyen. A més, gracies a tenir consciència de si mateix i observant com els adults interpreten les seves emocions, pren consciència dels seus propis estats afectius.

Cap als 2-3 anys disminueix la por als estranys i augmenta l'exploració pel que l'envolta, tornant-se més autònom. En aquest moment també apareixen les emocions socio-morals, com la culpa, la vergonya, i l'orgull; exerceixen una funció reguladora de la conducta social.

Per tant, és en la interacció amb els cuidadors, on els infants aprenen les primeres regles d'expressió emocional, en la mesura en que els pares responen de manera selectiva a les diferents expressions dels infants.

	0 a 3 mesos	3 a 6 mesos	6 a 12 mesos	1 a 12 mesos	12 a 18 mesos	18 a 24 mesos	2 a 4 anys	4 a 6 anys
Àrea motora	Cribant i colant	Fugir quan se'ls porten menjador No s'apaga mentre les manes	Podria estirar-se endavant	No potja de peu i no recollir cap cosetge	Així està apujat	Falta a les escales amb cap	A la seva el cotxe	Falta l'oca dibuixant amb les mans i peus
Àrea social	Ara tinc lo que me trobes Reacciona ella al mirall	Així està apujat amb la maneta	Dura i estirant el cordó de la teta	Tipa de cotxe mentre joga amb un joguinet	Podria jugar a jugar i recollir joguinet	Joga amb joguinet amb cotxe	Joga amb joguinet amb joguinet	Falta el dibuix de la figura humana amb dibuix
Àrea del llenguatge	Grita mentre repredica i gorgoteja	Reacciona amb gestos i intencions del pare	Les diferents intencions d'objectes i persones que tenen nom	Comença a dir que pot jugar amb joguinet	Comença a dir que pot jugar amb joguinet	Diu frases de dos paraules	Podria intenció amb objectes i joguinet amb joguinet	Propietat d'objectes de les manes
Àrea social	Falta a apartar-se d'ell	Reacciona a apartar-se d'ell	Falta a apartar-se d'ell	No pot jugar al cotxe	Falta a apartar-se d'ell	Falta a apartar-se d'ell	Joga a les manes	Joga amb joguinet

IMATGES EVOLUTIVA

Llei cefalocaudal

Reflex de succió

Reflex de pressió

Reflex del moro

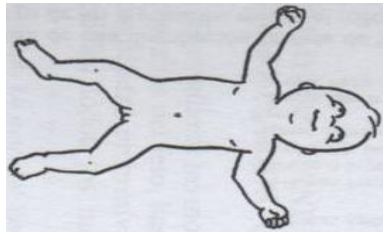
Reflex de la marxa automàtica

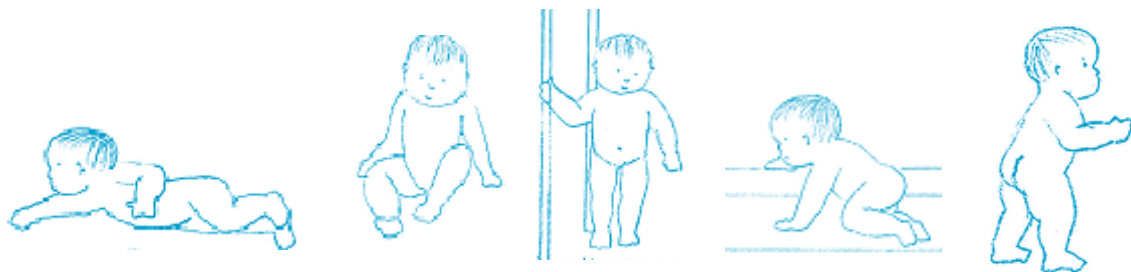
Reflex del badall

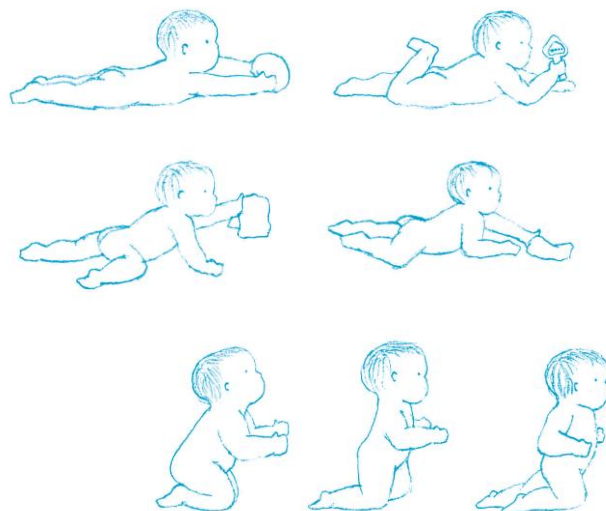
Reflex tònic cervical asimètric

Desenvolupament del control postural

La pinça

Llei Orgànica General del Sistema Educatiu (LOGSE)

Objectius de la psicomotricitat

La Llei Orgànica General del Sistema Educatiu (LOGSE) exposa uns quants articles sobre l'Educació Infantil, dels quals he agafat els referents al tema del meu treball, que són els següents:

Article 8

L'educació infantil contribuirà a desenvolupar als nens les següents capacitats (objectius):

- Conèixer el seu propi cos i les seves possibilitats.
- Relacionar-se amb els demés a través de les diverses formes d'expressió i de comunicació.
- Observar i explorar el seu entorn natural, familiar i social.
- Adquirir progressivament una autonomia en les seves activitats habituals.

Article 9

1. L'educació infantil comprendrà dos cicles: el primer cicle fins als tres anys i, el segon, dels tres als sis anys.

2. Al primer cicle d'educació infantil s'atendrà al desenvolupament del moviment, al control corporal, a les primeres manifestacions de la comunicació i del llenguatge, a les pautes elementals de convivència i relació social i al descobriment de l'entorn immediat.

3. Al segon cicle es procurarà que el nen aprengui a fer ús del llenguatge, descobreixi les característiques físiques i socials del medi on viu, elabori una imatge de sí mateix positiva i equilibrada, i adquireixi els hàbits bàsics del comportament que li permetin una elemental autonomia personal.

4. Els continguts educatius s'organitzen en àrees que es corresponguin amb àmbits propis de l'experiència i desenvolupament infantils, i s'abordan a través d'activitats globalitzades que tinguin interès i significat pel nen.

5. La metodologia educativa es basarà en les experiències, les activitats i els jocs, en un ambient d'afecte i de confiança.

A continuació, farem una exposició dels diferents objectius que es pretenen aconseguir amb la psicomotricitat, al parvulari, classificant-ho per àmbits.

ESQUEMA CORPORAL I CONTROL POSTURAL

- Conèixer altres parts del cos (llavis, barbeta, galtes, celles, front, pit, espatlles, colze, canells, taló). Distingir per quins dels sentits arriba una determinada informació.

EQUILIBRI ESTÀTIC I EXPRESSIÓ CORPORAL

- Variar les postures mantenint el control del cos. Mantenir una postura amb els ulls tancats uns segons. Expressar diferents sentiments amb el cos.

ORGANITZACIÓ EN L'ESPAI I ORIENTACIÓ

- Adquirir les nocions espacials de: davant/darrera, un costat/l'altre costat, dintre/fora, damunt/sota, a dalt/a baix, obert/tancat, junt/separat. Respectar els límits de l'espai. Intentar fer trajectes seguin unes consignes (amb indicatius de direcció, com la fletxa i amb nocions d'espai treballades).

COORDINACIÓ DINÀMICA GENERAL

- Córrer i saltar endarrere. Córrer una distància curta coordinant les cames i els braços. Fer set o vuit salts seguits amb els peus junts, en el lloc i sense separar-los gaire. Xutar una pilota llançada per ell mateix. Agafar una pilota de rebot i llançar-la amb el rebot.

EL RITME I LA RESPIRACIÓ

- Fer desplaçaments organitzats seguint el ritme del grup: una filera, un treball per estacions, etc. Picar de mans, a la taula o al terra, seguint ritmes: lent, ràpid, molt ràpid. Conèixer la noció temporal matí – tarda.

Objectius generals i específics

Objectius generals

- Aconseguir una bona coordinació i comunicació en el grup, a l'hora de realitzar i portar a terme el projecte.
- Aportar els aprenentatges i experiències viscudes durant el cicle, per realitzar un bon projecte.
- Planificar sessions de psicomotricitat per a nens de P-4, on puguin aprendre i s'ho passin bé a la vegada.
- Executar correctament la sessió que implementem, per poder observar les coses positives i negatives del nostre projecte.
- Avaluar els diferents objectius operatius de cada activitat.

Objectius específics o didàctics

- Identificar-se com a persona sentint seguretat i benestar emocional.
- Conèixer el seu propi cos, les seves necessitats i possibilitats.
- Guanyar confiança en ells mateixos.
- Ser i actuar de manera autònoma i resoldre situacions de dificultat.
- Participar activament al grup classe.
- Establir relacions afectives positives.
- Experimentar en l'entorn amb interès.
- Desenvolupar habilitats de comunicació, expressió, comprensió i representació per mitjà del llenguatge corporal.

Continguts

Continguts del Currículum

Descoberta d'un mateix i dels altres

Autoconeixement:

- Exploració i reconeixement de característiques bàsiques del propi cos.
- Exploració i reconeixement de les pròpies possibilitats a través del cos.
- Acceptació positiva de les pròpies característiques, tant capacitats com limitacions personals.
- Esforç i iniciativa per resoldre situacions de dificultat.
- Expressió de les pròpies emocions a través del llenguatge corporal.

Joc i moviment:

- Valoració del joc, l'exploració sensorial i psicomotriu com a mitjà de gaudi personal i de relació amb si mateix, amb els altres i amb els objectes.
- Exploració de moviments en relació a un mateix, els altres, els objectes, i la situació espaciotemporal.
- Domini progressiu de les habilitats motrius bàsiques: coordinació, to muscular, equilibri, control postural i respiració.
- Organització progressiva de la lateralitat.

- Experimentació i interpretació de sensacions i significats referits a l'espai i al temps.
- Comprensió i valoració progressiva de la necessitat de normes.

Relacions afectives i comunicatives:

- Sentiment de pertànyer a un grup i compromís de participar en projectes compartits.
- Resolució de conflictes mitjançant el diàleg.

Autonomia personal i relacional:

- Participació en la cura i manteniment dels objectes i espais.
- Desig d'autonomia i iniciativa pròpia.

Descoberta de l'entorn

Exploració de l'entorn:

- Observació i identificació de diferents elements de l'entorn i les seves qualitats.
- Reconeixement de pertinença al grup.
- Valoració de les normes que regeixen la convivència en grup establint relacions de respecte i col·laboració.

Experimentació i interpretació:

- Observació i reconeixement de semblances i diferències en objectes i materials.

Comunicació i llenguatges

Observar, escoltar i experimentar:

- Participació i escolta activa.
- Comprensió del llenguatge no verbal com a expressió de les emocions.
- Experimentació amb el gest i el moviment.

Parlar, expressar i comunicar:

- Ús de recursos expressius del propi cos.

Paràmetres de la pràctica psicomotriu

1. L'ESQUEMA CORPORAL

Encara que els continguts de la pràctica psicomotriu estiguin dividits en diversos apartats, de fet és en la constitució de l'esquema corporal on s'integren tots.

La formació de l'esquema corporal es produeix alhora que es duu a terme el desenvolupament de l'infant, com a resultat d'un únic procés, en les diferents àrees: sensorial, motriu, socioafectiva, del llenguatge i cognitiva.

Definició del concepte *esquema corporal* segons:

Pierre Vayer: " *és l'organització de les sensacions relatives al seu propi cos en relació amb les dades del món exterior*". Això implica:

- La possibilitat d'interiorització de les sensacions relatives a qualsevol part del cos, així com també la sensació de globalitat del cos.
- Un equilibri postural econòmic.
- Una lateralitat ben afermada.
- La independència dels diferents segments en relació al tronc i dels uns respecte als altres.
- El domini de les pulsions i inhibicions que està íntimament associat al control psicotònic, així com també al control de la respiració.

B.Lièvre i L.Staes: " *és el coneixement i consciència que un individu té de si mateix en tant que ésser corporal*".

El concepte ésser corporal es refereix a:

- Els propis límits en l'espai.
- Les possibilitats motrius.
- Les possibilitats d'expressió corporal.
- Les percepcions de les pròpies parts del cos.
- El coneixement verbal de les diferents parts del cos.
- La capacitat de representació (gràfica i/o mental) del propi cos.

Jean Le Boulch: " *és una intuïció global o coneixement immediat del nostre cos, tant en estat de repòs com en moviment, en funció de la relació entre les seves parts i, fonamentalment, en relació amb l'espai i els objectes que ens envolten*".

L'esquema corporal es manifesta en diferents aspectes:

- Com a percepció.

- Com a motricitat.
- Com a interacció entre l'individu i el medi.

H.Wallon: “l'esquema corporal és una necessitat de l'activitat. No és una dada inicial ni una entitat biològica o psíquica. És el resultat i la condició de les justes relacions entre l'individu i el medi”.

José Luis Pastor. Ofereix una proposta globalitzadora i destaca dos aspectes fonamentals del concepte d'esquema corporal:

- Com a caràcter instrumental que determina la capacitat funcional de l'organisme.
- Com a condició necessària per a la formació i identificació del jo corporal.

I assenyala que *“la noció d'esquema corporal, a cada individu, s'estructura progressivament, en funció del coneixement que aconseguix del seu propi cos i de les possibilitats funcionals o d'acció del mateix”*.

P.Martínez i J.A. García: “l'esquema corporal consisteix en la representació mental del propi cos, dels seus segments, de les seves possibilitats de moviment i de les seves limitacions espacials”. Pel seu caràcter globalitzador, aquesta definició pot incloure moltes de les anteriors.

DESENVOLUPAMENT I ELABORACIÓ DE L'ESQUEMA CORPORAL

Segons Pierre Vayer:

Etapas del desenvolupament de l'esquema corporal		
Etapa	Edat	Caràcter propi
Període maternal	Del naixement als 2 anys	
Període global d'aprenentatge i de l'ús de si mateix	De 2 a 5 anys	-A través de l'acció, la prehensió es fa cada vegada més precisa i s'associa als gestos i a una locomoció progressivament més coordinada. -Motricitat i cinestèsia permeten a l'infant el coneixement i, per tant, la utilització cada vegada més diferenciada i

		<p>cada vegada més precisa de tot el seu cos.</p> <p>-La relació amb l'adult sempre és un factor essencial d'aquesta evolució que permet a l'infant desprendre's del món exterior i reconèixer-se en tant que individu.</p>
Període de transició	De 5 a 7 anys	
Elaboració definitiva de l'esquema corporal	De 7 a 11 o 12 anys	

Segons Jean Le Boulch:

Etapas del desenvolupament de l'esquema corporal		
Etapa	Edat	Caràcter propi
Etapa del cos viscut	Fins als 3 anys	
Etapa de discriminació perceptiva	De 3 a 7 anys	Progressiu desenvolupament de l'orientació de l'esquema corporal i l'assentament de la lateralitat. Al final d'aquesta etapa l'infant és capaç de dirigir la seva atenció sobre la totalitat del seu cos i sobre els diferents segments corporals.
Etapa del cos representat	De 7 a 12 anys	

Concretament, en l'àrea motriu es classifiquen les activitats de la següent manera, en relació al desenvolupament dels dos aspectes motors::

- Motricitat gruixuda: Es refereix a les habilitats de moviment que es realitzen amb tot el cos, com córrer, saltar, fer esports, caminar o mantenir l'equilibri. Es realitza amb els músculs grans del cos, per això al nen li costa menys d'aprendre-la que la motricitat fina.

Aquestes habilitats depenen del to i la força muscular. Algunes malalties com la síndrome de Down i altres trastorns genètics o musculars tenen un baix to muscular el que afecta a la seva destresa en el moviment.

- Motricitat fina: Aquestes habilitats es realitzen amb els músculs petits del cos, i ens permeten realitzar tasques com agafar objectes petits, escriure, dibuixar, retallar. La motricitat fina involucra la destresa, l'atenció, la força i el control motor fi, per això costa més d'adquirir-la ja que requereix de pràctica.

Desenvolupar la psicomotricitat fina és fonamental per a l'autonomia personal, menjar, beure, poder netejar-se. Hi ha teràpies específiques que ajuden a nens i persones grans a potenciar la seva motricitat fina, ja que d'aquesta manera pot aconseguir una major autonomia personal.

EL CONTROL POSTURAL

El control postural es refereix a la manera habitual de mantenir la postura i l'equilibri.

- Postura: és la posició que adopta el cos en qualsevol moment. Es pot tenir una postura inconscient (com una manera habitual d'estar o com a resultat d'accions o moviments reflexos provocats pel medi) o conscient (per tenir coneixement de la posició del cos en una situació concreta o per col·locar-se voluntàriament en una posició determinada).
- L'equilibri: és un estat de desequilibri permanentment compensat. Consisteix en les modificacions del to muscular per assegurar una relació estable entre l'eix corporal i l'eix de la gravetat. Es distingeixen dues classes d'equilibri:
 - Estàtic: manteniment de la postura en una posició fixa.
 - Dinàmic: manteniment de la postura en els desplaçaments.

Control postural i esquema corporal

El control postural (postura i equilibri) constitueix una part important de l'esquema corporal i es formalitza a través de:

- El **to muscular**, que sosté la postura des de l'origen.
- La **vida afectiva**. El diàleg tonicocorporal entre la mare i el bebè incideixen inicialment en les postures. Posteriorment, els diferents estats afectius, constituïts per emocions i sentiments, es tradueixen en actituds relacionades amb les postures i l'equilibri corporal.
- Les **experiències** sensoriomotrius viscudes per l'infant.
- El **sistema cinestèsic**, que està format per l'aparell vestibular i els receptors sensorials dels músculs i els tendons del cos.

Com a resultat de tot això, els hàbits posturals s'instal·len progressivament.

Dificultats en el control postural

Les dificultats en el control del sistema postural poden repercutir en l'infant amb:

- L'augment del cansament i l'ansietat i els problemes d'atenció.
- Dificultats en activitats d'exploració, cosa que li pot afectar l'autonomia personal i la vida de relació.
- Dificultat per accedir a aprenentatges cognitius superiors, perquè es gasten les energies per mantenir l'equilibri.

En general, les alteracions dels hàbits posturals formen part de les alteracions del comportament d'infants amb problemes d'inadaptació.

EL CONTROL TÒNIC

És l'activitat muscular encarregada de mantenir la postura, a través de cert grau de tensió o distensió muscular.

Funcions del control tònic

Barraquer Bordas:

1. En l'**aspecte motor**, el to assegura l'equilibri de cada una de les parts del cos, és el punt de suport del moviment i, a més, sosté la progressió de cada fase del moviment adoptant una actitud apropiada. Aporta elasticitat, estabilitat, força i precisió.
2. En la **sensibilitat**, les estructures neurològiques que regulen la funció tònica reben estimulacions de totes les superfícies d'excitació, tant internes com externes, i mantenen una constant tensió latent que les uneix entre si.
3. En **les emocions**, el to està en la base de la seva manifestació. Quan experimentem una caiguda de la tensió tònica degut a un impacte emocional, el moviment queda sense base, sense suport, i apareix una confusió o un desordre de la funció tònica. Tot això és degut a la reciprocitat i interpel·lació entre la sensibilitat orgànica i l'activitat tònica dels músculs.

Objectius de les activitats sobre el control tònic

El to actua com a mecanisme que possibilita i modera la conducta i incideix en la manera de relacionar-se. Per això, les activitats psicomotrius han d'incloure els següents objectius:

- Desenvolupar la capacitat tònica, tant a nivell de contracció muscular com de relaxació.
- Desenvolupar mecanismes que puguin inhibir la conducta.
- Controlar l'equilibri, tant l'estètic com el dinàmic.
- Desenvolupar, a través del gest, la capacitat expressiva.

EL CONTROL RESPIRATORI

La respiració és l'intercanvi de gasos entre l'organisme i el medi extern. Aquesta intercanvi es realitza als pulmons.

La tasca de l'aparell respiratori consisteix en la captació d'oxigen (O₂), element necessari per a la vida, i l'eliminació de diòxid de carboni (CO₂), gas perjudicial que s'ha d'eliminar.

La respiració i l'esquema corporal

La respiració, a més de ser necessària per a la vida de l'organisme, és un component fonamental en la formació de l'esquema corporal ja que controlar la respiració ajuda a la percepció del propi cos, així com del to muscular a través d'activitats de relaxació.

Estimulació de la capacitat respiratòria

La respiració és una funció mecànica que es regula autònomament segons les necessitats de l'organisme, però es pot estimular. És una respiració superficial, ja que no omple d'aire la capacitat pulmonar total. Amb aquest tipus de respiració, el cos es fatiga quan realitza activitats físiques: no s'oxigena prou.

Per poder tenir una major capacitat respiratòria i adaptar-la a la tasca que es vol realitzar, es proposa estimular l' infant perquè descobreixi un altre tipus de respiració: la respiració profunda o abdominal.

La respiració profunda o abdominal

Encara que sigui innata, s'ha d'aprendre i, per tant, s'ha d'estimular perquè l' infant la descobreixi i la pugui practicar.

- **inspiració.** S'omple d'aire, primer la base dels pulmons i, després, la resta dels pulmons. En aquesta operació, els pulmons s'expandeixen i poden aconseguir la màxima dilatació.

- **expiració.** S'expulsa l'aire, prement el diafragma cap amunt contra el tòrax, cap a la base dels pulmons, que s'han d'anar comprimint i expel·lir-lo. En aquesta operació, els pulmons s'encongeixen i poden obtenir la màxima contracció.

Als infants molt petits, difícilment se'ls pot començar a educar perquè exerceixin directament la respiració abdominal; però si que es poden començar a realitzar activitats perquè es vagin adonant de la seva vivència respiratòria, és a dir, realitzant exercicis d'expiració.

Entre els 4 i 5 anys ja pot iniciar-se la realització d'activitats o exercicis perquè els infants vagin descobrint directament la seva pròpia respiració abdominal.

Una vegada es coneix i es practica intencionadament la respiració abdominal, s'automatitza i ja no s'hi pensa. El propi cos, automàticament va graduant la força de la funció respiratòria, segons les activitats a realitzar.

ORGANITZACIÓ PERCEPTIVA

La ment segueix un procés perceptiu primari a través del qual aconseguim una cognició a partir de com ens sentim i com percebem els estímuls. Per produir aquestes percepcions, la ment segueix una sèrie de lleis establertes per mitjà de les quals crea un acte sinèrgic de funcionament, comprensió i aprehensió.

Aquestes lleis són les Lleis gestàltiques de l'organització perceptual i s'ha de destacar que aquestes lleis no actuen de forma independent, sinó que ho fan de manera simultània i s'influencien mútuament.

1. Lleis generals

- Llei figura-fons: per entendre les formes cadascú ha d'establir-les com una figura o com un fons, en canvi, aquest conjunt de figura-fons constitueix una totalitat en la qual no existeix una figura sense el seu fons corresponent.
- Llei de pregnància o bona forma: els elements estan organitzats en figures simètriques, regulars i estables en la mesura que sigui possible i en igualtat de circumstàncies a aquelles que presenten aquestes característiques les percebem com una unitat.

2. Lleis Intrínseques

- Llei de tancament: tendim a completar amb la imaginació les formes obertes o incompletes que percebem.
- Llei de la bona continuïtat i direcció: tendim a entendre com una unitat els elements que representen una figura continua i es desplacen en la mateixa direcció.
- Llei de la simplicitat: tendim a percebre les formes de la manera més senzilla i directa.
- Llei de la proximitat: si algunes formes es troben més a prop entre sí que altres, les agruparem com a una unitat.
- Llei de la semblança: aquelles formes semblants les considerarem part de un sol grup.

3. Lleis Extrínseca

Són aquelles que necessiten de l'experiència i l'aprenentatge per ser compreses en el context.

LA LATERALITZACIÓ

La lateralitat és el procés mitjançant el qual es desplega en l'infant la predilecció o domini d'un costat del cos respecte a l'altre.

La lateralitat és el predomini d'un hemisferi cerebral sobre l'altre, que es tradueix en l'ús preferent d'un dels dos costats de l'organisme en què l'eix corporal el divideix.

El predomini d'un hemisferi cerebral d'un costat repercuteix a efectes motors al costat contrari, és a dir, una persona és dretana perquè té el predomini de l'hemisferi cerebral esquerre, o és esquerrana perquè té el predomini de l'hemisferi cerebral dret.

Classe o característiques de la lateralitat

-Segons la seva **naturalesa**:

- És **normal** quan predomina un hemisferi cerebral sobre l'altre d'una forma natural.
- És **patològica** si a causa d'una lesió d'un dels hemisferis cerebrals, l'altre ha hagut d'exercir forçosament la direcció.

- Segons el seu **grau** de predomini, pot ser *més o menys ferma*.

-Segons l'**homogeneïtat** del predomini, pot ser:

- **Uniforma**: quan el predomini es manifesta per tot el mateix costat de cos (s'és totalment dretà o esquerrà amb la mà, l'ull, peu, etc.)
- **Creuada**: quan es manifesten predominis laterals diferents segons el membre o òrgan que s'utilitza (per exemple, esquerrà amb l'ull i el peu i dret amb la mà).

Funcions

- **Serveix per especialitzar-se en el domini de qualsevol acció o activitat.** Les persones ambidextres no aconsegueixen el mateix domini que les persones esquerranes o dretanes perquè, segons sembla, no han aconseguit el mateix nivell d'especialització.

- **Facilita la pròpia representació de l'esquema corporal.** En tenir un costat més significatiu, fa que aquesta part del cos sigui una referència clara. Totes dues parts s'han fet significatives: la que es domina més i la que es domina menys, la que s'utilitza més i la que s'utilitzi menys.

- **Afavoreix l'orientació i organització espacial.** Com que un costat del cos es converteix en predominant i més significatiu, aquesta pròpia vivència organitzativa es projecta cap enfora, cap a l'espai, cosa que es tradueix en una millor orientació espacial en ampliar la capacitat de representació dels punts que s'utilitzin com a referència.

Evolució

L'evolució de la lateralitat o procés de lateralització es produeix a mesura que l'infant madura i, paral·lelament, a mesura que exerceix la seva motricitat.

Segons *J.A.García i F.Fernández*, “la lateralitat corporal es produeix després d'un llarg període de desenvolupament. La seva evolució ens permet situar:

- Un temps d'indefinió o de manifestació no precisa, entre els 0 i 24 mesos.
- Un altre temps de definició en què l'alternança de les dues mans en els actes que requereixen habilitats motrius és una característica comuna, entre els 2 i 4 anys.
- Un període d'automatització o preferència instrumental expressa per a la majoria dels infants, entre els 4 i 7 anys”

L'ESTRUCTURACIÓ ESPACIOTEMPORAL

L'espai i el temps, encara que siguin conceptes abstractes, són més fàcils d'entendre quan se circumscriuen a les experiències d'un individu, perquè cadascuna de les seves percepcions o actuacions es produeix en un lloc concret (espai) i en un moment determinat (temps). En aquest sentit, ambdós conceptes estan íntimament relacionats.

1. L'estructuració de l'espai

Segons *A.Lapierre*, “la noció d'espai no és una noció simple, sinó una noció que s'elabora i diversifica progressivament en transcurs del desenvolupament psicomotor de l'infant”.

S'inicia en el moment que l'infant pot diferenciar el jo del no-jo, constituint-se un espai intern (el jo) i un espai extern (el no-jo).

Aquest espai intern és el nucli de l'esquema corporal i va significant-se per la vivència dels propis moviments corporals, vivència que es produeix gràcies a la percepció de *sensacions propioceptives* (vivències que una persona adulta podria expressar com: “veig com moc el braç o la cama”, “sento una veu, la veu i els preparatius del meu menjar”, “noto el contacte i l'olor de la meva mare quan m'abraça”).

Partint de la vivència de l'espai intern, es pot percebre l'espai extern (el no-jo) i començar a explorar-lo. Aquesta percepció es realitza també a través de sensacions exteroceptives (la visió d'un objecte, per exemple) o propioceptives (el moviment o moviments que s'han de fer per agafar-lo). Així, l'espai extern es percep primer com una distància del jo (desplaçament del braç per aconseguir un objecte) i una direcció respecte al jo (el gest o moviments que es fa cap endavant, endarrere, a dalt, a la dreta, etc.)

Des d'aquesta percepció de l'espai, viscut dinàmicament, es pot arribar a la noció de l'espai exteroceptiu com una cosa més abstracta. Es pot formalitzar la distància entre els objectes i la seva direcció, perquè abans han estat experimentats en relació al jo.

Així doncs, el coneixement de l'espai evoluciona en l'infant en tres períodes:

- En primer lloc, el referit a *l'espai corporal*.
- Després, el de *l'espai ambiental*.
- Finalment, el de *l'espai representatiu o simbòlic*.

Segons Piaget, l'adquisició de l'espai en l'infant és un procés que es divideix en tres etapes:

- **Espai topològic** (de 0 a 3 anys). Es limita al camp visual i a les realitzacions motrius del nadó (moure el cap, concentrar-se en un objecte amb els ulls, moure el braç, agafar un objecte, etc.).

Quan comença a caminar, el coneixement de l'espai s'amplia i capta distàncies i direccions en relació amb el seu propi cos a partir de sensacions cinètiques, visuals i tàctils.

Predominen, en l'aspecte sensoriomotor, les grandàries i les formes, i s'orienta en funció de les seves necessitats.

- **Espai euclidià** (de 3 a 7 anys). L'esquema corporal es va consolidant i afavoreix l'adquisició de nocions com:
 - Grandària: gran, petit, mitjà, etc.
 - Situació: prop, lluny, dins, fora, damunt, sota, etc.
 - Direcció: al davant, al darrera, dalt, sota, esquerra, dreta, etc.
- **Espai racional** (a partir dels 7 anys).

5.2. L'estructuració del temps

El temps és la d'un esdeveniment o la durada (interval) entre dos esdeveniments.

El temps no es percep de la mateixa manera que l'espai: l'espai es percep i el temps es viu. Es pot diferenciar dues classes de temps:

- **Subjectiu:** És el temps que cada individu sent segons la seva pròpia motivació o interès en un context determinat.
- **Objectiu:** És el temps científicomatemàtic, que sempre transcorre a la mateixa velocitat. És estricte, invariable i igual per a tothom.

El procés d'interiorització del temps s'inicia en l'infant a partir de la vivència de les rutines i els hàbits diaris. Aquests factors estableixen un ritme, una successió d'esdeveniments que són el nucli de la seva estructuració temporal.

A partir d'aquest nucli, anirà adquirint gradualment les nocions de dia-nit, matí-tarda, organitzant la seva pròpia percepció temporal fins a arribar a descobrir l'avui-ahir-demà.

Segons *A.Lapierre* el temps és “la durada que separa dues percepcions espacials successives” i, per tant, “la noció de temps ha de seguir la mateixa evolució que la noció d’espai, passant successivament del temps gestual a la relació corporal entre el jo i l’objecte i, més tard, a la relació d’objecte a objecte”.

Respecte el desenvolupament intel·lectual, *Piaget* assenyala que:

- A l’estadi sensoriomotor (fins als 2 anys) l’infant pot ordenar esdeveniments que es refereixen a la seva pròpia acció.
- A l’estadi preoperatori (de 2 a 7 anys) capta el temps subjectiu a través de les seqüències de les rutines diàries i a partir dels 4 o 5 anys és capaç de recordar-les.
- A partir de l’estadi operatiu (després dels 7 anys) pot manejar conceptes temporals independents de la percepció espacial i, al final d’aquest procés, arriba a posseir un concepte abstracte del temps.

L.Picq i *P.Vayer* estableixen tres etapes en l’organització progressiva de les relacions en el temps:

- 1ra etapa. Adquisició dels elements bàsics:

- Noció de velocitat estretament lligada a l’acció pròpia de l’infant.
- Noció de durada, que es valora en funció del camí recorregut o del treball realitzat: enllaç entre l’espai i l’esforç.
- Noció de continuïtat i d’irreversibilitat.

-2na etapa. Presa de consciència de les relacions en el temps:

- Crear l’espera pacient (lluita contra l’ansietat, inestabilitat, impulsivitat,etc.)
- Aprendre els diversos moments del temps: l’instant, el moment just, abans, durant, després i les seves relacions recíproques.
- Arribar a les nocions de simultaneïtat i de successió.

-3ra etapa. Abans del nivell simbòlic:

- Coordinació dels diversos elements.
- Apartament progressiu del moviment i de l’espai per arribar només a l’audició.
- Transposició i associació als exercicis de coordinació dinàmica.

EL CONTROL PRÀXIC

Segons *Piaget*, les *pràxies* són el resultat de processos d’assimilacions i acomodacions al medi.

L’adquisició de pràxies forma part del desenvolupament i està inclosa implícitament en el desenvolupament sensorial, motor, emocional, social i cognitiu de l’infant.

Conseqüentment, la pràxia es pot definir com la *realització d'un acte motor voluntari*. Perquè la pràxia s'efectuï, és necessària una intencionalitat, un cert domini postural i espacial amb una previsió de moviments per portar-la a terme.

Segons *J.A.García* i *P.Pablo*, perquè la pràxia s'executi, és necessari:

- Un desig o intencionalitat.
- Una integració de l'espai en què es va a produir.
- Una organització postural que possibiliti el moviment.
- Una previsió del moviment a realitzar.

Es pot diferenciar entre *pràxis bàsiques* i *pràxis fines*.

- Les **pràxis bàsiques**, corresponen a desplaçaments, posicions estàtiques del cos i manipulacions bàsiques d'objectes.
- Les **pràxis fines** són les que necessiten un considerable control del to muscular i la inhibició d'uns segments corporals perquè d'altres puguin realitzar moviments precisos. Aquestes pràxis són importants perquè consisteixen la base sobre la qual s'estableix l'aprenentatge de l'escriptura.

Tant les pràxis bàsiques com les fines són el resultat, des del punt de vista de la motricitat, d'una sèrie de moviments coordinats. Tres són els factors que determinen la qualitat i la coordinació de moviments: la precisió, la rapidesa i la força muscular.

En l'etapa infantil, s'ha d'exercitar la precisió i la coordinació de moviments, respectant els ritmes de l'infant. La principal característica del moviment infantil, comparada amb l'etapa següent, és la lentitud; per tant, no se'ls ha d'exigir rapidesa perquè pot anar en detriment de la precisió.

Com que per a la realització d'una pràxi l'infant ha de tenir el *desig* de voler-la fer, no s'ha d'oblidar la qualitat del desenvolupament afectivoemocional i social que se li ha de donar, a través del qual cristal·litzarà aquest desig.

Criteris metodològics

Dos dels instruments fonamentals que els mestres d'Infantil tenen a l'hora d'ajudar a l'infant a desenvolupar-se integralment són l'activitat corporal i el llenguatge.

Per una banda, l'activitat corporal provoca múltiples experiències en l'infant, viscudes amb el món exterior i que viscudes des del seu propi cos proporcionen una gran força educativa i motivadora. A través de l'activitat corporal, l'infant pren consciència de les parts del seu cos i l'ajuda a utilitzar-les i regular-les segons la finalitat del moment. A més a més, amb l'activitat corporal, l'infant construeix el seu propi esquema corporal i organitza les seves percepcions i accions dins de l'espai i el temps.

Tanmateix, el nen coneix les qualitats del món exterior a través del seu cos, de manera que passa de la sensació a la percepció i, posteriorment, a la representació mental.

Per una altra banda, el llenguatge és un instrument de reforç que ajuda als infants a consolidar i analitzar els seus propis aprenentatges. Així doncs, les propietats educatives del llenguatge són les següents:

- El llenguatge com a mitjà d'anàlisi permet separar les qualitats dels objectes, distingir matisos i comparar elements d'un objecte o un fet.
- El llenguatge com a mitjà de síntesi possibilita generalitzar una qualitat extraient-la dels objectes concrets.
- El llenguatge com a mitjà de fixació i conservació de la informació percebuda i assimilada.
- El llenguatge és el suport i la font de pensament, per tant, del llenguatge interior.
- El llenguatge possibilita l'adquisició de l'experiència històrico-social de tot ésser humà.
- El llenguatge contribueix, juntament amb l'activitat corporal, a l'adquisició de la consciència de sí mateix.
- El llenguatge és un dels mitjans més potents per a l'autoregulació del seu comportament.
- El llenguatge intervé en la formació dels sentiments ètics i estètics a través de paraules aprovatives i reprovatives, proporcionant reforços positius i negatius.
- El llenguatge constitueix el mitjà fonamental d'expressió i comunicació amb l'entorn social.

A més a més del llenguatge i l'esquema corporal, el mestre haurà de tenir molt present les peculiaritats de cada nen durant la seva tasca educativa, ja que serà imprescindible motivar-lo a partir de les seves necessitats i els seus interessos. Deixant de banda els interessos concrets de cada infant, una de les necessitats predominants en els infants és el joc, per tant, haurem de pensar i crear activitats educatives que tinguin una part lúdica que agradi i motivi a l'infant. Així també s'aconseguirà que l'infant mostri atenció i interès pel que està realitzant.

La durada de les activitats també és un aspecte molt important a considerar, ja que els infants necessiten que la durada d'aquestes sigui curta però continuada, de manera que el mestre anirà canviant d'activitat o l'anirà variant per evitar que els infants caiguin en l'avorriment o la fatiga.

criteris d'organització espacio-temporals

L'infant en edat preescolar es caracteritza per una enorme fragilitat i dispersió de l'atenció, com a conseqüència del predomini dels processos d'excitació sobre els processos d'inhibició. És per aquesta raó que és necessari ajudar als infants a organitzar el seu propi comportament i activitat amb certes ajudes externes que són veritablement importants, com són: l'organització espacial i temporal de les activitats.

Per tal d'evitar actuacions basades en el llibertinatge i el càstig, és necessari facilitar a l'infant una sèrie de normes senzilles que una vegada apreses i interioritzades el portaran automàticament a organitzar la seva activitat, a respectar l'ordre general i l'activitat de la resta de companys.

A continuació presentem la normativa que l'educador hauria de proporcionar a l'infant sempre en forma de joc i de forma raonada amb arguments que el nen pugui comprendre, i no viure-les com una imposició. Aquestes són les següents:

- Cada element/objecte ha de tenir el seu lloc. Aquest sempre serà el mateix fins que els nens no ho hagin après bé. Només es podrà canviar algun objecte quan hagin après i respectat l'ordre interior.
- El nen ha de percebre perfectament quan s'acaba una activitat i quan s'inicia la següent, amb la finalitat d'evitar confusions en l'infant. Aquest fet el podem aconseguir mitjançant dues formes. La primera d'elles, recollint el material emprat durant l'activitat, col·locant al seu lloc els objectes utilitzats al final de l'activitat. A més a més, el nen a part de percebre que l'activitat s'ha acabat, també treballa l'ordenació i classificació del material agrupant-lo per característiques idèntiques. La segona forma d'aconseguir que els infants captin que l'activitat ha finalitzat, és canviar d'espai, o bé en racons localitzats dins d'aquest.
- En tot tipus d'activitats, el nen ha de tenir clarament assignat un espai on podran treballar i moure's lliurement, cuidant el respecte als altres companys, sense interferències i molèsties innecessàries.
- Per cada tipus d'activitat és convenient que hi hagi un espai específic per aquella activitat concreta (construccions, psicomotricitat, plàstica...). D'aquesta forma, el nen aconsegueix organitzar les seves activitats d'acord amb unes coordenades espacials constants que li faciliten el procés d'atenció.
- L'ordenació temporal de les activitats ha de ser tots els dies la mateixa, amb la finalitat que l'infant adquireixi l'hàbit de la seriació temporal i sàpiga en tot moment quin tipus d'activitat realitzarà a continuació de la que està realitzant.
- La programació temporal de les activitats ha de procurar seriar les diverses formes de treball, procurant que després d'una activitat corporal segueixi una activitat més mental i tranquil·la per representar allò que han fet. La raó d'aquesta combinació és evitar que els nens caiguin en un espiral d'excitació motriu que una vegada disparada, resulta molt difícil paralitzar i porta associada una desorganització i impossibilitat d'inhibició motriu, amb la conseqüent dificultat de l'educador de canalitzar l'activitat del nen.

- Quan el grup d'infants de l'aula sigui molt nombrós ens pot ser útil organitzar la classe en grups més reduïts, de tal manera que cada grup ocupi un espai diferent i realitzi activitats diferents. Els diferents grups són els que aniran rotant pels diversos espais i activitats. Aquesta organització facilita als nens l'organització de les seves activitats, i l'educador controla el seu treball.

Totes aquestes idees plasmades en forma de normativa són orientatives i ens poden ser útils per ordenar l'espai i el temps dins de l'aula de psicomotricitat.

Actituds i intervencions de l'adult

Principis- dispositius temporals

Les sessions de psicomotricitat s'estructuren de manera que la sessió s'inicia amb el ritual d'entrada, és a dir, la trobada inicial, l'acollida. En aquesta es fan presents les absències i a continuació es recorda que el psicomotricista està per a facilitar el joc i jugar. Es tracta de crear un clima de participació alhora que es recorden les consignes, s'ajuda a establir projectes de joc i preparam el cos.

En segon lloc, trobem el moment d'expressivitat motriu, el qual es subdivideix en pulsíó, sensoriomotricitat i joc simbòlic. Així doncs, els jocs de destrucció-construcció fomenten viure la destrucció sense culpabilitat, per tant els infants només construeixen allò que poden destruir, la qual cosa els aporta un gran plaer, com ara cabanyes, bunkers, fortaleeses, castells, palaus, entre d'altres.

En tercer lloc, trobem la narració-història i en quart lloc el moment de representació.

Finalment, en cinquè lloc trobem el ritual de sortida, que tracta de preparar el pas dels nens i nenes a un altre espai. D'aquesta manera, la primera intervenció és recollir i el psicomotricista convidarà als infants a fer-ho seguint les premisses: "Si vols pots recollir/si no vols recollir has de quedar-te assegut". A continuació, tindrà lloc el reagrupament, les cançons en rotllana, explicacions, assenyalaments i el comiat.

Situacions de representació

Al final de la sessió, a un espai més recollit i sense moviment, fomentem la calma per tal d'activar el pensament, la coordinació óculo-manual i la motricitat fina. Així doncs, en aquestes situacions de representació s'ajuda a fer el pas de la vivència emocional a la representació cognitiva, es facilita la descentració afectiva i s'accedeix al pensament operatori.

Aquestes representacions poden ser mitjançant papers, llibretes i pintures per a la representació gràfica, així com també la pissarra. Un altre material és la plastilina o el fang per a modelar, manipular i realitzar formes. També podem emprar fustes per a la construcció i representació. Així doncs, tots aquests materials ens porten del llenguatge cap a l'escriptura, és a dir, posar paraules a les emocions i les experiències viscudes.

Principis actitudinals

Cal tenir present, també, la intervenció del o la psicomotricista, ja que aquesta ha de ser indirecta, ha de mostrar als infants una direcció, però sense dirigir-los. Així doncs, els principis actitudinals que aquest ha de seguir són els següents:

- Confiar en la naturalesa biològica-humana.
- Estar disponible als infants.
- Comprendre la conducta dels infants més enllà de la seva forma d'actuar.
- Escoltar. Estar atents a la variació tònica-conducta.
- Captar els missatges no verbals.
- Preguntar, voler saber.
- Respecte no invasiu a la seva necessitat.
- Crear un ambient segur relaxat, acollidor, facilitador, estructurant, ordenat i contenidor. Confiar en ells.
- Acompanyar. En la emoció (no tallar-la, permetre-la i confirmar-la)/moviment (permetre, seguir, potenciar, valorar)/ composicions (imaginaries o físiques).
- Anticipar, comunicar abans que tingui lloc.
- Reconèixer. Posar paraules a les seves vivències. Donar valor als seus moviments-composicions. Valorar progressos i estadis d'evolució.
- Ser receptiu als bloquejos (motriu-emocional-mental-perceptiu) dels nens i nenes.
- Fer propostes segons els interessos dels participants i les fases de desenvolupament en que es troben.
- Ser model, relaxat i segur.
- Afavorir la repetició per a donar seguretat.
- Jugar per al nen/a, no amb ell.
- Regular els conflictes. Posar límits i acompanyar amb fermesa i claredat sense confondre amb posicionaments rígids.
- Ajudar a integrar la frustració (espera- persistència- incapacitat- realitat).
- Llenguatge verbal (clar i precís, que sigui afirmant i posi al nen a la realitat).

- Llenguatge verbal descriptiu: evitar el que “està bé” i el que “està malament”, llenguatge que no jutja ni valora, que descriu.
 - Llenguatge verbal autoresponsabilitzant. Emprar el “jo” (ex.: baixa de les espatlles que jo tinc por que caiguis, i no dir baixa de les espatlles que cauràs.)
 - Llenguatge no verbal. Gran importància i d’alta percepció per part dels infants.
 - Contacte físic. Tenir clar internament els teus límits, incomoditats i possibilitats per a no confondre els alumnes.
 - Descol·locar. Provocar ruptures, crear sorpresa, desdramatitzar si la situació ho requereix.
- **Paper del mestre:**

El/la psicomotricista ha de ser capaç d’observar i escoltar, d’expressar, d’utilitzar diferents estratègies de implicació en el joc per afavorir el desenvolupament de l’infant, entre d’altres. A més a més, l’educador/a ha de ser conscient dels diferents elements comunicatius dels que disposa com són la mirada, el llenguatge corporal i la veu. És recomanable que l’educador/a sigui una persona expressiva i oberta a les relacions d’acceptació i de rebuig. A partir dels elements motivadors es transmetran als infants missatges i s’aconseguirà donar seguretat, tot comptant amb una actitud tònica, la qual es manifesta a partir del to corporal, la cadència de veu i els moviments i determinarà com els infants es senten.

Alguns dels aspectes que haurà de tenir en compte i realitzar dins de l’aula de psicomotricitat són, organitzar l’ambient, el material i la seva distribució, prepara les activitats i establir unes regles de convivència. Una vegada hagi començat la sessió, haurà de parlar amb un to dolç, agradable i baix, donar seguretat, per tal que els infant se sentin estimats i segurs, i així realitzin la seva activitat tranquil·lament i sense cap tipus de por i, a més, els ajuda sempre que sigui necessari.

Per poder desenvolupar de forma adequada aquests tipus de joc, tant espontani com dirigit, és necessari que reuneixi una **sèrie de característiques:**

Lapierre recomana que hi ha d’haver espai suficient, en el que els infants puguin moure’s còmodament, però que les seves dimensions siguin suficientment reduïdes com per a que l’infant no es senti perdut i així crear un ambient més acollidor.

- El terra ha de permetre que puguin anar descalços. Normalment s’utilitzen materials com moqueta, parquet o aglomerat.

- En quant a la decoració de la sala és important que les parets estiguin pintades d'un color clar, i que no hi hagi excés de decoració que pugui afectar a l'atenció dels infants.
- Per a garantir la seguretat dels nens/es, els elements potencialment perillosos; llums, radiadors, entre d'altres, han d'estar protegits.
- La climatització de la sala ha de ser l'adequada, per tal que alhora de realitzar exercicis actius no tinguin una calor excessiva, i quan estiguin quiets com en la relaxació, no passin fred.
- L'espai ha d'estar ben il·luminat però ha de tenir la possibilitat d'augmentar o disminuir la intensitat de la llum.
- És important que no hi hagi obstacles que impedeixin el moviment i el desplaçament lliure de tots els infants.

La sala de psicomotricitat és el lloc per saltar, enfilat, pujar, baixar, girar, córrer, rodar, entre d'altres, i per treballar diverses àrees com:

- La percepció visual, auditiva, tàctil, gustativa i olfactiva.
- L'esquema corporal: estructura corporal, postura i equilibri, respiració, relaxació i la lateralitat.
- El cos en moviment: coordinació dinàmica, perceptiva, organització i estructuració espacial – temporal i el ritme.
- L'expressió corporal.

Aucouturier, en la seva corrent d'educació vivencial, proposa la creació de tres espais dins la sala, on disposen dels materials necessaris per afavorir un tipus d'activitat espontània:

- Espai sensoriomotor: És un espai per descobrir el que es pot i no es pot fer amb el cos; per mesurar els nostres propis límits, en relació als altres i als objectes. Es realitzen activitats com trepar, arrossegar, caure, llançar, saltar, rodar, girar, etc. que permeten descobrir el plaer sensoriomotriu, i així l'infant pren consciència de les

seves possibilitats de moviment i adquireix diferents habilitats. En aquest espai estan situades les espatlles, matalassos, mòduls de goma - espuma, etc.

- Espai simbòlic - afectiu: És on es realitza el joc simbòlic; és a dir, els infants imiten els moviments concrets i reals que han viscut o han observat. Aquest joc potencia la creació, la creativitat i la imaginació. Depenent de l'edat de l'infant o del seu nivell de desenvolupament, els materials podran tenir diferents complexitats. El material que podem trobar en aquest espai són les teles, els mòduls de goma- espuma, entre d'altres.
- Espai per a les representacions: És un espai on les propostes i materials faciliten el treball cognitiu per afavorir la representació mitjançant el dibuix, el modelatge, la construcció i el llenguatge. L'objectiu d'aquest espai és permetre el pas de la vivència emocional a la representació cognitiva, per tal de desenvolupar la capacitat per comprendre i controlar el seu entorn físic i social. El material que podem trobar en aquest espai són els blocs de fusta, paper, llapis, plastilina, pissarra, entre d'altres.

En quant als materials que s'utilitzen en aquesta aula, existeix un gran ventall de possibilitats que podem trobar tant en una sessió dirigida com en una sessió espontània.

Per materials es pot entendre:

“aquello que tiene propiedades tales que permite su utilización para fines específicos”
(Bertolini, F. Fraboni, 1980: 45).

El material utilitzat durant les sessions és molt divers, per tant és una llista que no es tanca, ni és imprescindible que en una sala de psicomotricitat trobem tots els materials. Aquest anirà variant segons les possibilitats d'espai, temps o fins i tot, econòmiques. Aquests materials afavoreixen els diferents aspectes de l'expressivitat motriu, en funció de les diferents etapes evolutives.

Una sala de psicomotricitat ha d'estar condicionada amb un mobiliari mínim:

- Un mirall gran on els nens i nenes es puguin veure de cos sencer mentre es comuniquen i juguen.
- Calaixos o armari per tenir el material endreçat.

El material es pot dividir en dos grans bàndols per la seva qualitat i simbologia.

Material tou: aquests acull, envolta i donen plaer als infants. **(Veure annex 2)**

- Matalassos de diferents mides, gruixos i formes: permeten el contacte corporal i l'utilitzen per amagar-se, fugir, construir, saltar, lluitar, relaxar-se...
- Blocs de goma - escuma de diverses formes i mides: recoberts de fundes rentables de diferents colors. Estimulen els exercicis de salts, pujada, equilibri, etc.
- Coixins: són molt adients per a fer construccions i pel contacte corporal. Tenen una funció simbòlica, ja que treballen l'espai sensoriomotriu i experimenten amb llibertat.
- Pilotes d'escuma de diferents textures, mides i colors: constitueixen uns dels materials més dinàmics, produeixen un contacte agradable i afectiu entre els participants. A més, atrauen pels seus colors vius i la textura agradable.
- Globus: es poden introduir diferents elements com sorra, arròs... per tal d'experimentar amb els diferents elements que se'ls introdueixi.
- Peluixos: són molt importants per a crear un clima afectiu i desenvolupar el joc simbòlic.
- Gomes elàstiques: permeten el desenvolupament motriu a l'hora de saltar, arrossegat-se, entre d'altres, a més d'ajudar en l'adquisició de conceptes de lateralitat.
- Teles i mocadors, de diferents mides, colors i textures: produeixen un impacte sensorial a l'hora d'experimentar amb diferents textures com fi, suau, rugós, de vellut... a més d'ajudar en el joc simbòlic.
- Paracaigudes: tela de diferents colors; verd, blau, groc i vermell en forma de cercle que es pot utilitzar per amagar-se, fer onades, enlairar-la. etc.

Material dur: **(Veure annex 3)**

- Joguines adequades a les edats dels infants.

- Fustes de construcció: ajuden en l'orientació espacial dels infants, a més de desenvolupar la seva imaginació i creativitat progressant en la motricitat fina.
- Cubs de plàstic: permet als infants descobrir el "dins/fora" i experimentar amb el seu so a l'hora de jugar amb les pales i els materials que es poden introduir (sòlids, líquids)
- Pals: serveixen per experimentar els diferents sons que produeixen quan xoquen amb altres tipus de materials.
- Diferents tipus d'espatlles: els ajuda a desenvolupar la motricitat grossa, a l'hora de mantenir l'equilibri i conèixer el seu cos.
- Barana i barra d'equilibri: és un suport que els ajuda a no perdre l'equilibri i al desenvolupament de la motricitat.
- Pissarra: ajuda a l'expressió plàstica, desenvolupa la seva imaginació i creativitat mitjançant el dibuix.
- Tobogans: serveix per a l'experimentació a l'hora de lliscar, l'adquisició de la motricitat grossa, per tal d'aguantar-se a l'hora de pujar i baixar.
- Rodes adaptades per ser suspeses: ajuden a la fixació visual dels infants, a més de fer-los entendre que diferents materials utilitzats poden tenir diverses funcions, indiferentment de la seva pròpia.
- Llit elàstic: pot estar construït o pot estar format per una taula. És un punt de recolzament per experimentar amb el seu cos i crear noves expectatives com saltar més lluny, més alt, saltar diferents objectes i de diferents maneres.
- Pilotes, de diferent pes, textura, mida i color: constitueixen uns dels materials més dinàmics, creant un contacte afectiu entre els participants. A més, atrauen pels seus colors vius i la textura agradable.
- Cercles i anelles de diferent mida i color: els serveixen per a l'experimentació sensoriomotriu, ja que els hi permet tenir una noció espacial i identificar el "dins/fora" utilitzant aquest material de diferents maneres.

- Cordes, de diferent mida i color: per a realitzar exercicis de coordinació.
- Instruments musicals: com maraques, picarols, caixes xineses, panderetes, triangles, etc., per tal d'aprendre a discriminar diferents sons, a més d'afavorir l'habilitat manual i la coordinació òculo – manual.

Per finalitzar aquest apartat es farà referència a dues mestres i psicomotricistes, Mercè Bonastre i Susana Fusté, que afirmen que la psicomotricitat és una forma d'entendre als infants i un medi d'expressió i comunicació.

Ajuda als infants a descobrir el seu propi cos, a l'hora que exploren i van adquirint les nocions d'espai i temps. Es practica mitjançant diferents materials, recursos, espais i actituds adequades a les necessitats, tenint en compte el nivell de desenvolupament dels infants. Així, van adquirint progressivament noves habilitats corporals, relacionades també amb la seva estructuració de la ment i la seva capacitat per al control de les emocions.

“Movimiento y cuerpo es al niño lo que el lenguaje es al adulto” (Aucouturier, i Mendel, 2004:16)

Paper de l'educador/a

El mestre/a durant la sessió de psicomotricitat ha de ser un conductor d'aprenentatge, capaç d'animar i interessar als nens/es en la solució dels problemes, i per a això és necessari que ell organitzi un ambient social i material estimulant per al nen, a fi d'afavorir l'autonomia i el pensament en els infants.

A més, acull a l'infant tal i com és, el pot dirigir quan ho cregui necessari mitjançant el gest, la mirada o el to del seu propi cos o amb la paraula. S'encarrega també de separar espais quan apareixen espais quan apareixen jocs diferents per a que no es facin mal ni es molestin els uns als altres. Tot això facilitant l'expressió de sentiments i vivències dels infants.

Dins d'una pedagogia dirigida al desenvolupament de la creativitat, el paper del mestre no només és de guiar, orientar i facilitar el procés educatiu, sinó ha de prendre un paper d'animador, portant a terme funcions específiques que li caracteritzin com a animador. Dins d'aquest paper directiu, es proveeix l'intervenció a partir d'una programació, on hi són establerts uns objectius a complir, a través d'un ordre i una preparacions dedicades prèviament.

Les funcions que realitzarà el o la mestra, en l'acompliment del seu paper com a docent amb els alumnes són les següents:

- Inspirar i motivar als infants.
- Creador d'un ambient on els alumnes desenvolupin les seves habilitats.
- Conèixer les necessitats dels seus alumnes i del moment del procés en què es trobin.
- Guiar als alumnes a descobrir valors universals.
- Aconseguir un clima de confiança.
- Portador i receptor d'informació, sentiments, gustos, desitjos i vivències.
- Es responsabilitza del que succeeix a l'aula.
- Planeja, programa i avalua les activitats.
- Ajuda als nens a ser cada dia més independents.
- Coneix i disposa dels instruments de treball.

Si el mestre motiva als seus alumnes, organitzant i planificant unes activitats atractives per a ells, i aconsegueix captar la seva atenció i procurar que aquests treballin a gust a la seva aula creant un ambient tranquil i agradable podem dir que ha desenvolupat el seu paper molt correctament.

Durant el procés de les activitats el mestre no exigirà el mateix a tots els infants, com hem comentat amb anterioritat respectarà molt el procés del seu desenvolupament. Oferint una educació de qualitat per a cadascun dels alumnes.

Per un altre costat, està el paper de l'educador/a com no directiu, que preveig la intervenció a partir dels desitjos dels infants per aconseguir la adquisició d'alguna habilitat o algú concepte, aprofitant els vincles relacionals establerts prèviament. No pot haver-hi, doncs, una programació prèvia d'objectius, ni una ordenació o seqüenciació d'activitats en les sessions, perquè depèn de la vivència i desitjos dels infants.

1. Estratègies d'atenció a la diversitat: relacionar-les amb les diferents activitats

Totes les nostres activitats estan pensades per a que els infants a partir de l'experimentació directa puguin descobrir l'entorn que els envolta d'una manera correcte. Per tant, cada infant podrà anar adquirint els coneixements al seu ritme i amb ajuda de la resta de companys de classe, ja que la gran majoria d'activitats que hem planificat no són per realitzar-les individualment i d'una forma aïllada, sinó que com a mínim són en parelles, en petit o en gran grup.

Hi ha dos aspectes bàsics, les pràctiques educatives concretes i el intent d'establir unes propostes i estratègies genèriques i globals que puguin ser útils en diferents contextos. El camí que hem seguit ha sigut el de partir de les problemàtiques específiques sobre atenció a la diversitat de tot l'alumnat i l'alumnat amb NEE, com intervenir en elles i estudiar la seva evolució:

En alguns dels casos els temps de treball individual dels alumnes amb NEE poden estar enfocats a aspectes relacionats amb la salut, mentre que altres ho estarien amb la consegüent adaptació o ajuda només quan sigui necessària.

En els temps “grupals” la finalitat principal es la de buscar la seva integració en el grup; per lo qual es fa precís buscar activitats que els hi permetin treballar juntament amb la resta de companys o adaptar-les, això vol dir que s’ha de mantenir la programació amb similars objectius i continguts que la resta de grups, centrant-nos més en els continguts a través dels quals aquest alumnat pot integrar-se i participar fàcilment, sense que siguin precises gaires adaptacions ni modificacions (o cap).

Nosaltres com a mestres ens hem d’esforçar per la integració, però aquesta es produeix millor quan menor sigui l’adaptació que hem realitzat. Hem de desenvolupar processos de comprensió sobre la necessitat d’adaptar les activitats i jocs de forma que assegurem la participació de tots. Són processos de conscienciació i implicació. Una estratègia interessant és la de posar a tot l’alumnat en situacions de limitació o de privació, donat que permet una vivència més directa i una presa de consciència i sensibilitat cap la problemàtica molt més ràpida i poderosa. Pot ser més adequada l’utilització de propostes obertes i/o de baix nivell d’estructuració, de forma que cadascú pugui incrementar/superar el nivell de dificultat en funció de les seves possibilitats i aprenentatges.

L’avaluació d’aquest alumnat es realitzarà en tres fases:

- Estudi previ: Característiques de la deficiència; informació de l’entorn (familiar, centre, amics,...); gustos i interessos; com afecta la deficiència a la classe d’Educació Física.
- Pla d’acció (intervenció): Estratègies d’intervenció. Equilibri entre interès i treball individual i grupal; així com els interessos de l’alumne/a i el professorat; relació i connexió amb el tractament mèdic i fisioterapeutic.
- Evolució i avaluació: Informes de seguiment i evolució.

En l’atenció a la diversitat hi ha d’existir un temps d’experimentació i treball individual, en que cada persona pugui avançar al seu propi ritme i segons les seves possibilitats i limitacions, encara que en molts moments ha de ser el professor/a qui vagi proporcionant els diferents nivells de exigència per a cada alumne.

Els temps de treball per parelles o petits/grans grups són fonamentals per treballar els àmbits comunicatius i grupals de la persona.

Quanta més diversitat de continguts i experiències motrius es plantegen més fàcil serà atendre a tota la diversitat d'interessos i capacitats de tot l'alumnat. Es farà relació de propostes concretes que atenguin millor a la diversitat del grup-classe per treballar un mateix contingut.

La metodologia que es farà servir serà la mateixa que amb l'alumnat amb NEE i a més es podrà proposar treballs per racons; treballs amb un professor de suport (per aconseguir una major atenció a la diversitat de l'alumnat és important la coordinació dels professors) i la tutoria entre iguals, és a dir, nombrar a un alumne tutor de l'altre, de forma que té que preocupar-se d'ajudar-li i recolzar-li en el treball quotidià en l'escola, és un recurs molt adequat en situacions amb manca d'integració, concretament l'arribada d'alumnat nou al centre, o per aules molt heterogènies.

Per aquest tipus d'alumnat seguiríem el mateix pla d'avaluació que amb l'alumnat de NEE, estudi previ, pla d'acció i evolució i avaluació del progrés de l'alumne/a.

CONCLUSIÓ

Aquest treball és una investigació extensa i detallada de les diferents corrents sobre l'aprenentatge psicomotor dels infants i, alhora, es presenten les diferents característiques evolutives dels infants en l'etapa dels 2 als 3 anys de vida. Aquesta part teòrica ens serveix per a plantejar les diferents activitats proposades, que ens poden servir, en un futur, en el nostre dia a dia de l'aula.

Aquestes activitats es realitzen a la sala de psicomotricitat, un sol espai visible, que està dividit en diferents espais que compta amb els seus materials corresponents, depenent dels objectius que es vulguin treballar. Aquí, s'ha estudiat la gran varietat de materials que es poden utilitzar en les sessions de psicomotricitat, tot i que la utilització d'alguns materials de la vida quotidiana eren inimaginables, es veu reflectit com serveixen en l'àmbit psicomotriu. D'altres materials ni es coneixia la seva existència, com és el cas dels materials poc comuns, encara que tots poden ser igual de necessaris.

Un altre aspecte important, que hem anat desenvolupant i que ens ha servit per a ser més conscient del nostre rol com a mestres, és la nostra intervenció dins de les sessions de psicomotricitat. Creiem que el poder ajustar-se significa també saber observar, fer significacions simbòliques adequades, sentir el gaudi dels nens/es, conèixer els seus llocs favorits, el temps que dedica a cada activitat, amb qui es relacionen, conèixer l'expressivitat del seu cos, saber respectar-lo i ajudar-lo en el seu progrés.

A més, per nosaltres el cos és la vida de relació i comunicació amb l'exterior, on es reflecteix allò conscient i allò inconscient manifestant-se a través de les representacions que succeeixen a la sala. Dins de l'aula, el/la psicomotricista ha d'exercir com a company simbòlic ha d'acompanyar als infants en el seu joc però mai fent servir un rol concret, ja que si això es donés, entraria dins del joc infantil i el seu paper com a figura segura es veuria desvaloritzada.

Aquest treball ens ha servit per a conèixer tots els recursos, tècniques i actituds necessàries per a que la sessió aconseguixi tots els objectius proposats prèviament, i a més la importància que té en els infants i s'espera que en un futur proper aquesta importància sigui reconeguda en les institucions escolars.

Per finalitzar, aquesta conclusió es destaca el gran progrés intel·lectual que s'ha fet referent al tema de la psicomotricitat i la gran informació que s'ha interioritzat amb la realització d'aquest treball. També, volem destacar el nostre desenvolupament personal, ja que hem après quines necessitats motrius tenen els infants en aquesta franja d'edat.

VERÓNICA TOBAR

Durant aquest segon semestre de l'assignatura hem treballat les característiques del desenvolupament motor dels infants amb edats compreses entre 0 i 6 anys que es tracta de la etapa d'Educació Infantil, aquest bagatge el considero molt important per portar a terme la nostre futura tasca com a mestres. A més a més, hem tingut l'oportunitat de veure a través de filmacions sessions de psicomotricitat i així, els punts a tenir en compte a l'hora d'organitzar una sessió.

Pel que respecta a l'evolució motora dels nens i nenes de 0 a 6 anys, ja coneixia moltes de les seves característiques donat que al CFGS d'Educació Infantil que vaig cursar anys enrere, vaig treballar exclusivament el desenvolupament cognitiu i motor durant tot un curs escolar, encara que aquesta matèria m'ha resultat molt útil per recordar continguts molts importants respecte les característiques evolutives, per tal d'organitzar eficientment les sessions de psicomotricitat.

D'altra banda, l'observació de les filmacions de sessions reals de psicomotricitat han resultat molt profitoses, ja que hem pogut veure situacions reals. Aquestes pràctiques ens han proporcionat la possibilitat d'aprendre les diferents etapes de les sessions, la temporalització, exemples de distribució de la sala, preparació del material, paper del/la mestre/a i tàctiques o mecanismes per l'observació d'aquestes sessions. Aquesta part de la teoria em sembla molt útil donat que, en el meu bagatge tant acadèmic com professional sempre m'ha faltat alguna d'aquestes característiques per manca de coneixements. A la meua vida professional com a educadora d'escola bressol i organitzadora de sessions de psicomotricitat, sempre m'ha semblat importantíssim la preparació, però m'adono que no sempre ho he fet de la manera més eficient, així que aquesta assignatura m'ha servit alhora per autoavaluar-me al meu lloc de treball. Considero que la preparació d'aquestes sessions, respectar les etapes (rituals), el meu paper com a mestre, l'observació i posteriorment l'anàlisi de la informació recollida és fonamental per treure-li el màxim profit.

A més a més, penso que les activitats que hem fet i el recull d'informació per grups d'aquests vídeos per després fer una posada en comú tota la classe ha estat molt interessant, ja que així hem aprofundit més en el tema de manera que, poc a poc hem construït el nostre propi aprenentatge. Aquesta manera de encaminar les classes teòriques m'ha agradat molt i m'ha fet sentir molt còmode, ja que amb els comentaris, dubtes i experiències dels companys i companyes hem anat elaborant els continguts teòrics d'aquesta part de l'assignatura, la veritat és que s'agraeix poder construir entre tots les classes teòriques i no caure en classes magistrals. A més, sóc conscient que

per organitzar les sessions teòriques amb aquest tarannà cal una molt bona organització i preparació de les classes i així, s'ha demostrat durant tot el semestre.

D'altra banda, les sessions pràctiques han estat un complement molt important en el procés d'aprenentatge, donat que ens ha servit per conèixer millor el nostre cos i les seves possibilitats motrius i de donar-nos l'oportunitat d'experimentar sensacions molt profundes amb nosaltres mateixes/os i amb la resta de companys. A més, durant aquest segon semestre jo he viscut una etapa molt important de la meua vida, el tercer trimestre d'embaràs de la meua primera filla Iveta. He de dir, que ha estat l'etapa més bonica de la meua vida i les sessions pràctiques que he fet en aquesta assignatura m'han ajudat a sentir més el meu cos i viure-ho intensament. Aprofito l'ocasió per comentar que considero que qualsevol dona embarassada hauria de tenir l'ocasió de conèixer molts dels exercicis fets a les classes pràctiques per sentir les sensacions que ens brinda en nostre cos en aquesta etapa tan maca i alhora, escoltar les seves necessitats. Aquests coneixements ajuden molt a la dona no només durant tot l'embaràs sinó sobretot els últims mesos i al moment del part. Conèixer i escoltar al cos ajuda a apaivagar els malestars de l'última etapa de l'embaràs però a més, és molt útil durant el procés del part per tal de, canalitzar el dolor i viure positivament aquest moment, a mi per exemple, em va anar molt bé passejar i estar dreta durant el procés de dilatació i de fet, el nostre cos està preparat per donar a llum en posició vertical ja que així, la gravetat fa la seva funció.

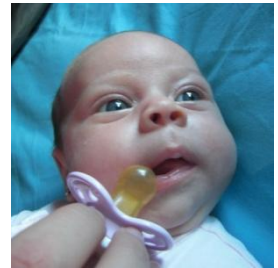
A causa de l'arribada de la meua filla el 15 d'abril, he fet també el meu propi aprenentatge vivencial de les característiques motores dels nadons. Encara que l'Iveta, no arriba als 2 mesos de vida, té una activitat motora molt activa i fonamental per la seva supervivència, ja que els seus moviments es tracten de moviments involuntaris o reflexos però que són vitals. En el naixement i durant les primeres setmanes de vida es manifesten en el nen una sèrie de moviments que són característics dels nounats, els quals coneixem com a reflexos o respostes motrius. Els moviments reflexos són respostes motores espontànies i involuntàries a un estímul extern, són innats i han de desaparèixer prèviament per donar pas als moviments voluntaris. Es regulen des de la medul·la espinal i, a vegades, des del tronc cerebral. Els principals reflexos dels nounats són:

- Reflex respiratori: es produeix immediatament després de néixer, amb l'entrada d'aire als pulmons.
- Reflex de succió: el contacte dels llavis amb algun objecte produeix un moviment rítmic de succió, el que permet que el nen trobi i prengui el menjar.

- Reflex de redreçament estàtic: és la tendència a estirar els membres inferiors com a resposta a una pressió a les plantes dels peus. Aquest reflex desapareix quan el nadó és capaç de posar-se dret.

- Reflex dels punts cardinals: l'excitació al voltant de la comissura dels llavis provoca una rotació del cap en el mateix sentit que l'estimulació.

- Reflex de marxa automàtica: es pren al bebè per sota dels braços, és a dir, per les cares laterals del tòrax, en posició vertical i amb els peus descalços es col·loca sobre una superfície dura i plana una mica inclinada cap a endavant, el bebè produeix un moviment de les cames i els peus semblant a la marxa. Aquest reflex no desapareix a les vuit setmanes de nascut tal com es pensava, sinó que les cames del nadó es tornen pesades i no té força per poder aixecar-les. S'ha demostrat que si s'introdueix al bebè en aigua el reflex apareix.

- Reflex grasping (prensió): en estimular la palma de la mà del nadó amb un dit o objecte, flexiona els dits i els prem fortament sobre l'estímul.

- Reflex de Babinski: es dóna quan s'estimula la planta del peu del nadó, aquest es doblega cap en dins i els dits s'obren en forma de ventall.

- Reflex de moro o de braços en creu: és un moviment global del cos del nadó i es dóna quan sent un cop fort o experimenta un sobtat canvi de posició, separa bruscament i

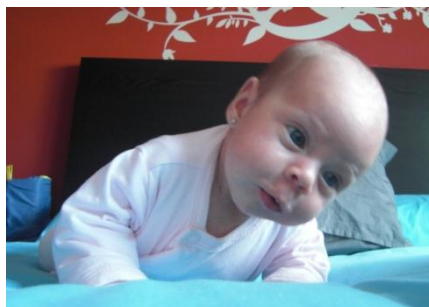
amb rapidesa els braços cap a fora i després, cap a dintre i els posa sobre el pit, també obre els dits com buscant agafar-se, arqueja l'esquena i estén les cames.

Aquests reflexos permeten la supervivència del nounat i la majoria han de desaparèixer entre el tercer o sisè mes, ja que si romanen constitueixen patologies. A més a més, l'aparició d'aquests reflexos permeten l'avaluació del nounat al mateix moment de néixer a través del denominat "Test d'Abgar", test que proporciona informació sobre la salut del nadó, donat que molts d'aquest reflexos són evidentment vitals com el respiratori i el de succió. En canvi, d'altres són heretats dels nostres avantpassats com el de grasping o el de Moro, el qual protegeix la nuca d'un cop mortal.

Altres moviments del nounat que anirà practicant i perfeccionant durant els 3 primers mesos de vida es tracta, de l'evolució de les posicions estàtiques:

- Cap:

- En posició vertical en el nounat apareix un esbós de redreçament i cap els 3 mesos el pot sostenir.
- En posició ventral el nounat té el cap girat cap a un costat recolzat sobre una galta i el pot canviar de costat. Poc a poc, pot aixecar el cap durant poc temps i cap als 3 mesos, recolzant-se en els avantbraços, pot aguantar el cap de manera estable.

- En posició dorsal el nounat recolza el cap de costat fins anar aconseguint una posició mitja.

- Tronc:

- En posició dorsal cap passar d'una posició l'inrevés.

als 2 mesos pot lateral a dorsal i a

- En posició d'assegut el nounat no aguanta l'equilibri, de manera que l'esquena queda uniformement arrodonida amb el cap cap endavant i presenta hipotonia al tronc i hipertonia a les extremitats inferiors. Poc a poc anirà enfortint la musculatura del tronc i entre els 3-4 mesos la part superior del tronc està dreçada i només continua corbada la part lumbar.
- Extremitats inferiors:
 - En posició dorsal al mes de vida aproximadament té el reflex tonicocervical o postura de l'esgrimador (en posició dorsal i despert recolza el cap en un costat amb el braç i la cama del mateix costat flexionats i amb l'altre braç i l'altra cama estirats).
 - Dempeus el nounat té el reflex de redreçament estàtic.

Per últim, és important conèixer materials i alguns exercicis per l'estimulació motora de 0 a 6 mesos.

Materials utilitzat per a la motricitat:

- Sonalls
- Ninots fàcils d'agafar i atractius
- Pilotes de drap petites
- Manta sensorial
- Coixins

Exercicis i activitats de motricitat grossa

- El bebè està col·locat de bocaterrosa al llit o en una superfície plana. Se li reclama l'atenció amb un objecte col·locat dins el camp visual. Quan hi fixa la mirada i l'observa atentament, s'aixeca l'objecte perquè el segueixi amb el cap. Es

pot repetir amb el nadó en posició dorsal i fer que segueixi l'objecte de dreta a esquerra i de dalt a baix.

- El bebè panxa enlaire damunt d'un coixí, agafar-lo de les mans i/o dels canells fins a asseure'l.
- Subjectar al nadó amb les dues mans per les axil·les en posició vertical, recolzar els seus peus a una superfície ferm i en contacte amb el terra que flexioni i estiri les cames.
- El bebè sobre les cames de l'adult panxa enlaire, ajudar-lo a fer el gest de pedalejar flexionant i estirant les cames.

Exercicis i activitats de motricitat fina:

- Fer pessigolles a les mans del bebè, estirat al bressol perquè obri els punys.
- Passar el dit per la mà del bebè perquè l'agafi.
- El bebè col·locat a l'hamaca se li posa un objecte a la mà i quan el tingui subjecte, tractar de treure-li fent molt poca força, estimulant-lo perquè oposi resistència i l'agafi amb força.

Proposta d'activitats Etapa 0 --18 mesos

3.1. Activitats preponderants

Activitats per dur a terme cada dia:

ACTIVITAT: ESTONA DE DESCANS. FEM MASSATGES		
DURADA	ESPAI	AGRUPAMENT DELS ALUMNES
30 min aprox.	L'estança dels nadons	Un grup reduït
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Estat de relaxació a través del contacte amb altres persones - Percepció de carícies i moxaines 	
OBJECTIUS	<ul style="list-style-type: none"> - Conduir els infants a un estat de tranquil·litat - Descobrir les sensacions que produeixen les carícies i les moxaines 	
DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT		
Els infants jauen a la seva estança lliurement. La mestra, amb ajuda de material indicat per a fer massatges, es va apropant a cadascun dels alumnes i els fa un petit massatge aconseguint així un estat de relaxació.		
MATERIALS I RECURSOS		
<ul style="list-style-type: none"> - Catifa per a que els alumnes puguin jeure Material per a fer massatges: <ul style="list-style-type: none"> - Pilotes de tennis - Pilotes de goma per a gossos amb pues de plàstic - Plomes - Mocadors - Rodets 		
DISTRIBUCIÓ DE L'ESPAI		
A l'estança dels nadons només hi ha la catifa pel terra. No hi ha res més que obstaculitzi la lliure circulació dels infants o els pugui distreure.		
PAPER DEL MESTRE/A		
La mestra intenta que els alumnes es mantinguin relaxats. Es qui desenvolupa l'activitat i qui fa massatges als alumnes. Mentrestant els observa i els recol·loca si aquests s'han desplaçat molt o necessiten ajuda.		

ACTIVITAT: JOCS DE FALDA		
DURADA	ESPAI	AGRUPAMENT DELS ALUMNES
Durada de la cançó	L'estança dels nadons	D'un en un
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Percepció de la pulsació i el ritme - Relació afectiva - Moviment del cos 	
OBJECTIUS	<ul style="list-style-type: none"> - Establir una relació afectiva amb la mestra - Sentir els moviments que es segueixen amb la cançó - Gaudir amb la cançó i els moviments que comporta 	
DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT		

El nen està a la falda de la mestra i escolta la cançó mentre ella li fa carícies o el mou seguint el ritme i la pulsació.
MATERIALS I RECURSOS
- Repertori de jocs de falda
DISTRIBUCIÓ DE L'ESPai
Algun lloc per seure, ja sigui el terra o una cadira, i un ambient tranquil i poc sorollós.
PAPER DEL MESTRE/A
La mestra ha de cantar les cançons i fer-li fer els moviments al nadó. Ha de procurar mirar-lo als ulls mentre canta i transmetre-li afectivitat, seguretat i confiança.

ACTIVITAT: ACTIVITAT SENSORIAL		
DURADA	ESPai	AGRUPAMENT DELS ALUMNES
30 min aprox. Cada dia	Aula de psicomotricitat	Grup reduït d'infants
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Experimentació amb el propi cos en relació a altres materials - Coordinació visual i tàctil - Moviment dels braços i el tronc - Caiguda i desequilibri 	
OBJECTIUS	<ul style="list-style-type: none"> - Potenciar el desenvolupament motor - Controlar el propi cos en situacions de desequilibri - Desenvolupar la coordinació visual manual - Potenciar la llibertat i l'autonomia en l'acció 	
DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT		
Els infants jugaran lliurement per l'espai fent ús dels diferents materials de psicomotricitat proporcionats		
MATERIALS I RECURSOS		
<ul style="list-style-type: none"> - Pilotes de plàstic - Cordes - Espatlleres - Matalassos - Rul·los acotxats i altre material de psicomotricitat acotxat - Pilotes de pilates - Rul·los de piscina 		
DISTRIBUCIÓ DE L'ESPai		
El material està distribuït per l'espai, de manera que continua quedant espai buit.		
PAPER DEL MESTRE/A		
El mestre s'encarrega de preparar el material. Ho farà poc a poc, de manera que els alumnes no gaudiran de tot el material a l'inici de l'activitat, per tal d'assegurar que prestaran atenció a tots ells. Durant el desenvolupament de l'activitat el mestre vetllarà per la seguretat dels alumnes, evitant situacions de risc i atenent-los en cas de necessitar-ho. Si els alumnes volen, el mestre podrà interactuar en el seu joc.		

3.2. Activitats complementàries

Activitats per dur a terme eventualment:

ACTIVITAT: LA PANERA DELS TRESORS		
DURADA	ESPAI	AGRUPAMENT DELS ALUMNES
30 min aprox.	L'estança dels nadons	Grup reduït d'infants
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Experimentació amb diferents materials - Coordinació visual i tàctil - Moviment dels braços i el tronc 	
OBJECTIUS	<ul style="list-style-type: none"> - Descobrir de què estan fets els objectes - Desenvolupar la coordinació visual manual - Estructurar el pensament - Desenvolupar l'atenció focalitzada - Potenciar la llibertat i l'autonomia en l'acció - Actuar al propi ritme 	
DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT		
Els infants s'asseuen al voltant de la panera perquè puguin accedir molt fàcilment als objectes amb les mans, sense risc de desequilibrar-se. D'aquesta manera, els infants manipulen el material de manera lliure.		
MATERIALS I RECURSOS		
<ul style="list-style-type: none"> - Una panera de vímet, sense nanses, sòlida, baixa, rodona i de base plana, d'un diàmetre aproximat de 35cm i una altura de 8 a 12cm <p>Possibles objectes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Objectes naturals: pinyes, carabasses seques petites, castanyes, taps de suro de diverses mides, llimona, poma, esponja natural, pinyol d'alvocat, plomes grosses, nous grosses o escorça d'arbres. - Objectes de materials naturals: cistells petits de diverses mides, pinta, cabdells de llana, anelles d'os, calçador d'os, estalvis de ràfia, raspall de fusta, pinzells, flauta de canya o brotxa de maquillatge. - Objectes de fusta: caps de diferents mides, panderetes amb cercol de fusta, castanyoles, agulles d'estendre, flauta de bambú, anelles de cortines, cullera, espàtula, sonalls, bol o maces lleugeres. - Objectes de metall: culleres, penjoll de claus, llaunes, cendrer petit, trompeta de juguina, llaunes tancades amb arròs, mirall petit, harmònica petita, xiulet o copa d'ou. - Objectes de cuir, roba, goma, pell: ós de juguina, cascavell de gos, polsera de pell, bola de goma o pell, tubs de goma, pilota de golf, estoig d'ulleres, sac de mongetes o anelles de cafetera. - Objectes de paper i cartró: caps, paper vegetal, paper setinat, postals, petits àlbums o paper de xarol. - Objectes de vidre: mà de morter, ampolletes de perfum, pom d'armari, boles grosses, collaret de boles o pot petit. 		
DISTRIBUCIÓ DE L'ESPAI		
L'espai ha de ser ampli per tal que els infants puguin seure al voltant de la panera sense problemes. Per tant, la panera es situa al centre. A mida que avança l'activitat els infants es poden moure. Per aquest motiu, no hi ha d'haver altres objectes que els dificulti el desplaçament o desviïn la seva atenció.		
PAPER DEL MESTRE/A		
Primerament, l'adult ha de preparar i seleccionar el material de la panera. El paper de l'adult durant l'activitat és observar les descobertes que fan els infants mentre		

experimenten amb els diferents materials, a més de donar seguretat i confiança. És important observar quines són les preferències, processos, activitats i actituds dels infants amb cada objecte per saber amb quin criteri cal fer la renovació del material. Cal tenir present que la presència perllongada d'un material no estimula l'interès de l'infant ni li satisfà la curiositat d'exploració.

ACTIVITAT: LA CATIFA SENSORIAL		
DURADA	ESPAI	AGRUPAMENT DELS ALUMNES
20 min aprox.	L'estança dels nadons	Un grup reduït
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Desplaçament de tot el cos - Percepció de diferents textures 	
OBJECTIUS	<ul style="list-style-type: none"> - Manipular i experimentar de manera directa diverses textures i sons - Descobrir les sensacions que produeixen fent servir els diversos sentits, sobretot el tacte, la vista i l'oïda - Motivar els infants a desplaçar-se 	
DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT		
<p>És una activitat en què els nadons gategen i s'estiren lliurement per la catifa descobrint noves textures en contacte amb diferents parts del cos (les mans, els genolls, la panxa...).</p>		
MATERIALS I RECURSOS		
<ul style="list-style-type: none"> - Catifa sensorial comercialitzada <p>Si es construeix:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 16 trossos quadrats de tela d'aproximadament 25x25 cm, de diferents textures (vellut, cotó, ras...) - Una tela consistent d'1 m² - Cel·lofana - Flocs de fusta - Cotó - Alguns cascavells 		
DISTRIBUCIÓ DE L'ESPAI		
<p>És necessari que hi hagi un espai bastant gran perquè hi puguin caber tres o quatre nadons i, aquests, puguin moure's amb facilitat per sobre de la catifa. Per tant, no poden haver objectes que els dificultin el moviment. A més, ha de ser un espai tranquil i sense gaire soroll.</p>		
PAPER DEL MESTRE/A		
<p>La mestra s'encarrega de preparar l'espai i, un cop començada l'activitat, ha d'observar els infants per tal d'ajudar-los si cal. A més, amb la seva presència els dóna seguretat i confiança.</p>		

ACTIVITAT: ELS COIXINS SENSORIALS		
DURADA	ESPAI	AGRUPAMENT DELS ALUMNES
20 min aprox.	L'estança dels nadons	Un grup reduït
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Desplaçament de tot el cos - Percepció de diferents textures 	
OBJECTIUS	<ul style="list-style-type: none"> - Manipular i experimentar de manera directa diverses textures i sons - Descobrir les sensacions que produeixen fent servir els diversos sentits, sobretot el tacte, la vista i l'oïda 	
DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT		
<p>És una activitat lliure en què, individualment, cada infant es passeja gatejant, estirat o bé caminant descalç per sobre del camí fet amb els diferents teixits, de manera que pot anar experimentant noves sensacions en contacte amb les diferents parts del cos (els peus, les</p>		

mans i els genolls, la panxa...).
MATERIALS I RECURSOS
<ul style="list-style-type: none"> - Sis fundes de coixí, de diferents tipus de tela: vellut, roba de borrec, cotó, sac... - Serradures, cotó, flocs de fusta, boletes de porexpan, palla, paper... en una quantitat suficient per farcir els coixins - Vetes
DISTRIBUCIÓ DE L'ESPAI
S'omplirà l'espai amb els coixins lligats pels extrems amb vetes seguint una fila, la qual pot estar en línia recta, tenir girs... A més, ha de ser un espai tranquil i sense gaire soroll.
PAPER DEL MESTRE/A
La mestra s'encarrega de farcir els coixins amb els materials, vigilant que no es puguin escapar per enlloc, i preparar l'espai. Un cop començada l'activitat, ha de donar seguretat i confiança als infants mentre els observa i els acompanya en el descobriment d'aquestes sensacions.

ACTIVITAT: JOC HEURÍSTIC			
DURADA	ESPAI	AGRUPAMENT DELS ALUMNES	NIVELL
30 min aprox.	Aula de psicomotricitat	Grup reduït d'infants	De 12 a 24 mesos
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Experimentació amb diferents materials - Coordinació visual i tàctil - Moviment dels braços i el tronc - Desplaçament del cos 		
OBJECTIUS	<ul style="list-style-type: none"> - Descobrir de què estan fets els objectes - Desenvolupar la coordinació visual manual - Estructurar el pensament - Desenvolupar l'atenció focalitzada - Potenciar la llibertat i l'autonomia en l'acció - Actuar al propi ritme - Descobrir associacions entre els objectes (treure, ficar, encaixar...) 		
DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT			
<p>L'activitat consta de 3 fases:</p> <p>Fase 1: La tasca de l'educador consisteix en distribuir els materials a l'aula i en trobar el moment adequat per a iniciar l'activitat</p> <p>Fase 2: Els infants experimenten i exploren els materials. Es poden desplaçar per on vulguin per a interactuar amb els materials i trobar relacions entre ells</p> <p>Fase 3: Abans que decaigui l'interès per l'activitat, el mestre haurà de proposar que els alumnes recullin els materials prestant-los la seva ajuda, tot classificant-los en bosses.</p>			
MATERIALS I RECURSOS			
<p>El material serà de tres tipus: objectes, contenidors i bosses</p> <p>Els objectes han de ser fàcilment combinables entre ells i manipulables. Com a mínim hi haurà d'haver 15 varietats diferents en grandària, pes color i textura. Es distribuïran a l'espai en bosses amb cinta i cordó.</p> <p>Alguns exemples són:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De la natura: esponges, petxines, pinyes, còdols petits i nous - De confecció: pompons de llana, trossos de roba, puntes - Comprats: anelles de cortina de fusta, cercols de goma, taps de suro, cintes, vetes, cordons, anelles de xarxa de pescador, trossos de mànegues, etc. - Recollits: tapadores de metall, envasos de iogurt o llet, ampolles petites de plàstic, claus de pany, etc. 			

Els contenidors serveixen de receptacle i poden contenir diversos materials alhora. Es necessiten 3 o 4 per alumne.
DISTRIBUCIÓ DE L'ESPAI
L'espai ha de ser ampli per tal que el material quedi ben distribuït i els infants gaudeixin de l'espai necessari per desplaçar-se.
PAPER DEL MESTRE/A
El mestre s'encarrega de distribuir el material a l'aula i de trobar el moment adequat per a iniciar l'activitat. Això implica evitar que els alumnes tinguin gana o son. Durant el desenvolupament de l'activitat (fase 2) el mestre tindrà un paper passiu únicament d'observador i per a evitar que els alumnes prenguin mal. Finalment, proposarà als alumnes verbalment que recullin el material, i els ajudarà a fer-ho per tal que aquests el classifiquin en les diferents bosses en les quals l'han trobat a l'inici de l'activitat.

ACTIVITAT: TÚNEL SENSORIAL		
DURADA	ESPAI	AGRUPAMENT DELS ALUMNES
10-20 minuts	Aula o SUM	Hi entren en grup reduït
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Treball dels diferents sentits - Desplaçament - Experimentació de sensacions 	
OBJECTIUS	<ul style="list-style-type: none"> - Manipular i experimentar de forma directa diverses textures. - Descobrir les sensacions que produeixen fent servir els diversos sentits, sobretot el tacte i la vista. - Vivenciar amb el propi cos diverses propietats topològiques: dins-fora, sobre-sota. 	
DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT		
<p>Escollim que el túnel sensorial sigui de cartró, ja que d'aquesta manera sempre es podrà dur a terme aquesta activitat, sense haver de dependre del pressupost de l'escola o les famílies, i donant l'oportunitat a què tots els infants en puguin gaudir.</p> <p>En primer lloc, per tal de fer participants als infants, la mestra proposa de fer un túnel per jugar i decorar-lo exteriorment entre tota la classe.</p> <p>El següent pas, el durà a terme la mestra, incorporant altres elements i materials al túnel per tal d'enriquir-lo a nivell sensorial: cobrir algun dels forats amb paper de cel·lofana de diversos colors, folrar el terra fragmentadament per diferents textures, cobrir el sostre i les parets amb altres elements i materials, afegir diversos elements olfactius, penjar per les parets o pel sostre elements sonors (de manera que no puguin agafar-los), i, en un dels forats, lligar-hi una petita pilota de manera que els infants puguin tirar-la fora i tornar-la a entrar. A la part de sortida, la mestra hi posarà una tela de seda a mode de cortina, de manera que l'infant hagi de trobar el forat per sortir.</p> <p>Finalment, el dia de l'execució de l'activitat, la tutora col·locarà el túnel a una zona propera a la llum natural per tal que els infants puguin gaudir de l'experiència del canvi de llums i de l'escalfor del sol. A més a més, també dotarà l'aula d'un ambient natural i relaxat, apagant les llums artificials i afegint-hi una música tranquil·la.</p> <p>Aquesta activitat serà una de les que presentarà la mestra per treballar les experiències sensorials, de manera que no s'acumulin tots els nens i nenes a l'hora de passar pel túnel, pugui ser un moment més íntim i tinguin més d'una alternativa.</p>		

MATERIALS I RECURSOS	
<ul style="list-style-type: none"> - Una capsa gran de cartró amb diversos forats - Pots de pintura - Diferents eines per pintar (pinzells, esponges, rodets...). - paper de cel·lofana de diversos colors - Diferents textures per folrar: plàstic de bombolletes”, tela de vellut, una placa de metall o mirall, etc. - Elements i material per cobrir el sostre i les parets: paper d’alumini, espuma, cartró ondulat i paper de llima. - Elements olfactivs: colònia a alguna de les teles o saquets d’herbes aromàtiques. - Elements sonors: picarols o ous sonors - Pilota - Tela de seda 	
DISTRIBUCIÓ DEL MATERIAL	
El túnel estarà disposat en un dels racons de l’aula o la SUM, compartit amb altres materials d’experiències sensorials i de desenvolupament psicomotor.	
PAPER DEL MESTRE/A	
En un primer moment, la mestra és l’encarregada d’elaborar el material i el túnel sensorial. Més endavant, a l’hora de dur a terme l’activitat, farà el paper de dinamitzadora per tal que no es saturi aquest espai, tenint en compte l’interès de cadascun dels infants i procurant que tots hi participin, motivant-los i fent-los entendre l’espai desconegut com un element proper i carregat de vivències interessants.	

ACTIVITAT: CARREGUEM AMPOLLES DE PLÀSTIC		
DURADA	ESPAI	AGRUPAMENT DELS ALUMNES
30min aprox.	Aula de psicomotricitat	Grup-classe
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Força - Pes - Agafar i deixar anar - Càrrega i descàrrega - Transport 	
OBJECTIUS	<ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupar la força - Transportar material 	
DESCRIPCIÓ DE L’ACTIVITAT		
La mestra prepara l’espai amb ampolles o garrafes plenes d’aigua en diferents proporcions, de manera que quedin escampades pel terra. A continuació, els infants entren a l’aula i experimenten amb el material. Es tracta que els infants provin d’arrossegar, llençar, empenyar agafar... el diferents material.		
MATERIALS I RECURSOS		
<ul style="list-style-type: none"> - Ampolles d’aigua de diferents mides - Garrafes d’aigua de diferents mides - Aigua per omplir el material 		
DISTRIBUCIÓ DE L’ESPAI		
El material es troba escampat per tot l’espai.		
PAPER DEL MESTRE/A		
La mestra observa les accions que realitza cada infant amb el material i com si ho fan de manera individual o grupal. A més, ho anota en una graella d’observació.		

ACTIVITAT: LES TELES		
DURADA	ESPAI	AGRUPAMENT DELS ALUMNES
30min aprox.	Aula de psicomotricitat	Grup-classe
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Força - Gaudi en amargar-se 	
OBJECTIUS	<ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupar la habilitat de força - Estirar - Arrossegar 	
DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT		
La mestra prepara teles de manera que hi hagi unes quantes escapades pel terra i unes altres que pengin del sostre. A continuació, entren els infants i experimenten lliurement amb el material. Es tracta que els infants puguin arrossegar-se per les teles, estirar-se, penjar-se...		
MATERIALS I RECURSOS		
- Teles de diferents materials i mides		
DISTRIBUCIÓ DE L'ESPAI		
Les teles es col·loquen per tota l'aula per tal que els infants tinguin el màxim d'espai possible.		
PAPER DEL MESTRE/A		
La mestra ha d'observar quines són les accions que realitzen els infants i si aquestes són individuals o de forma col·lectiva per tal d'anotar-ho en una graella d'observació. A més, ha de vetllar pel benestar dels infants impedit que es puguin fer mal.		

ACTIVITAT: ENTREM I SORTIM D'UNA CAIXA		
DURADA	ESPAI	AGRUPAMENT DELS ALUMNES
30 min	L'estança dels nadons	Grup-classe
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Entrada - Sortida - Dins - Fora - Moviment del cos 	
OBJECTIUS	<ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupar la capacitat motriu necessària per poder entrar i sortir d'una caixa 	
DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT		
Els alumnes estaran per l'espai on hi haurà caps per entrar, sortir, amagar-se... i hauran d'anar entrant i sortint tant amb les caixes més baixes com amb les més altes.		
MATERIALS I RECURSOS		
- Caixes de cartró de diferents mides i altures.		
DISTRIBUCIÓ DE L'ESPAI		
S'aprofitarà tot l'espai distribuint les caixes, si són molt altes amb matalassos al costat.		
PAPER DEL MESTRE/A		
La mestra vetllarà per la seguretat dels nens i anirà observant els seus progressos. Només ajudarà en cas que sigui molt necessari o que hi hagi risc de fer-se mal. Aportarà la seguretat i confiança necessàries perquè els nens puguin anar avançant en els seus descobriments.		

ACTIVITAT: CORTINES SONORES		
DURADA	ESPAI	AGRUPAMENT DELS ALUMNES
Indeterminada	Pati de l'escola bressol	Indeterminat
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Experimentació amb diferents materials - Moviment dels braços i el tronc - Desplaçament del cos - Resposta sonora al moviment corporal 	
OBJECTIUS	<ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupar la coordinació visual manual - Desenvolupar l'atenció focalitzada - Potenciar la llibertat i l'autonomia en l'acció - Actuar al propi ritme 	
DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT		
L'alumne es mou lliurement i manipula els materials sonors penjats de la burra, de manera que obté una resposta sonora als seus moviments corporals. D'aquesta manera experimentarà amb el moviment corporal per tal d'obtenir un so o altre.		
MATERIALS I RECURSOS		
<ul style="list-style-type: none"> - Una o dues burres de metall - Fil de pescar - Materials reciclats com xapes de cervesa, taps de metall, ampolles de plàstic, petxines i cargols - Picarols 		
DISTRIBUCIÓ DE L'ESPAI		
Les burres es situen a un racó del pati de l'escola bressol		
PAPER DEL MESTRE/A		
Observar els moviments dels infants, si el so és casual o busquen repeticions, si investiguen amb el moviment corporal per tal de crear un so determinat.		

ACTIVITATS PSICOMOTRICITAT ETAPA 2-3 ANYS

Activitat 1:

NOM DE LA SESSIÓ: Les rodes.

GRUP: Maternals 2 - 3 anys.

NOMBRE D'ALUMNES: 15 infants.

DURADA: 30 minuts.

TIPUS DE SESSIÓ: Lliure o vivencial.

PRESENTACIÓ DE LA SALA:

Prèviament l'educador/a haurà preparat els diferents materials de la sala de psicomotricitat, i aquests materials estaran dividits en tres espais diferenciats:

- L'espai de material dur (espatlles, bancs, poltre, escala, barres).
- L'espai de material tou (matalassos i màrfeques).
- L'espai de representació on els infants trobaran les rodes de vehicles (cotxe, moto i camió) en columnes separades segons la seva mida, davant posarem un mural de un vehicle per tapar les rodes.

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ:

- Identificar els diferents moments en els que es pot alliberar els diferents impulsos o controlar-los.
- Reconèixer les nocions de lateralitat i espacials (gran, petit, sota de, sobre de, la dreta, a un costat, a l'altre...)
- Explorar els objectes (rodes, material tou i dur) que es troben en la sala de psicomotricitat a través de diverses vies sensorials, per tal de conèixer altres utilitats dels objectes a partir de la imaginació.
- Desenvolupar la motricitat gruixuda (saltar, guanyar equilibri, estàtic i dinàmic...) a partir de l'activitat proposada.
- Establir relacions entre els companys/es, a través del joc lliure i interactuar amb l'espai.
- Explicar verbalment i exterioritzar les experiències viscudes durant la sessió.
- Respectar les normes de convivència, que caracteritza la sala de psicomotricitat.

DESENVOLUPAMENT DE LA SESSIÓ:

RITUAL D'ENTRADA:

Inicialment els infants es traslladaran a l'aula de psicomotricitat, per tal d'iniciar la sessió. Els infants entraran a la sala un per un en fila índia, en silenci, i l'educador/a els saludarà de forma individual, corporal i personalitzada, per tal que l'infant es senti reconegut.

La primera acció que han de realitzar els nens/es a l'entrar a la sala és treure's les sabates per després asseure's al terra en cercle.

En el moment que estiguin tots asseguts saludarà al grup en conjunt i recordarà les normes de convivència.

A partir del mural la psicomotricista farà preguntes sobre els vehicles, es centrarà en les rodes, farà protagonista a un dels infants perquè expliqui als companys tot el que sap de les rodes i la mestra l'ajudarà fent-li preguntes, *de quin color són? Són grans? Per a què serveixen?* Acabada la primera trobada, els infants es dirigiran cap a l'espai de representació on està el mural i entre tots els infants hauran d'aixecar el mural, per tal de descobrir el nou material i es podrà començar l'activitat proposada.

NUCLI O PROPOSTA:

Com la sessió de psicomotricitat és vivencial, l'educador/a no dinamitzarà l'activitat, però, intervindrà de manera espontània, amb l'objectiu de motivar els infants a que experimentin amb l'espai i el material, realitzant frases com:

- *Heu vist com roda aquesta tan gran?*
- *Mireu com pesa!*

- *Quines rodes tan grans no?*
- *I si ens fem dintre de les rodes? Sembla una caseta!*
- *Les separem per mides?*
- *Quines són més grans?*
- *I les més petites?*
- *Fem una cursa amb les rodes?*

Un cop finalitzada aquesta part l'educador/a, a partir d'una cançó iniciarà el moment de recollir el material utilitzat.

TORNADA A LA CALMA:

Els infants agafaran els matalassos per ordre i s'estiraran en ells. Els posarem música tranquil·la i farem una sessió de relaxació, amb l'objectiu de que els infants es relaxin i es tranquil·litzin després d'haver estat durant tanta estona exaltats i excitats, per a que després puguin realitzar les activitats posteriors amb normalitat, sense la necessitat que estigui esverats.

REPRESENTACIÓ:

Quan ja estiguem tots relaxats, els infants s'asseuran en cercle i hauran d'explicar, un per un el que han sentit. Hauran de respectar el to de paraula, comentarem si els ha agradat, què els ha semblat, i respondran preguntes que els hi farà l'educador/a.

RITUAL DE SORTIDA:

Una vegada hagin explicat què els ha semblat, farem un comiat grupal i una vegada vagin sortint de l'aula, l'educador/a s'acomiarà d'ells de manera individual, personalitzada i corporal.

AVALUACIÓ DE LA SESSIÓ:

L'educador/a de l'aula utilitzarà l'observació directa, individualitzada i global de cadascun dels infants. Utilitzarà el instrument del diari, on explicarà com s'ha desenvolupat la sessió. **(Veure annex 7)**

Activitat 2:

NOM DE LA SESSIÓ: El conte del "Patufet"

GRUP: 2- 3 anys.

NOMBRE D'ALUMNES: 18 infants.

DURADA: 20 minuts aprox.

TIPUS DE SESSIÓ: Semidirigida.

PRESENTACIÓ DE LA SALA:

Prèviament a la realització de l'activitat l'educador/a haurà preparat un circuit a la sala de psicomotricitat que seguirà les seqüències del conte del "Patufet", la sala estarà dividida en quatre parts:

- 1r. Els blocs de construccions tous i “steps” col·locats en fila
- 2n. Un matalàs/ estores en vertical
- 3r. Cercles
- 4rt. Paracaigudes / llençol estirats al terra de la sala

OBJECTIUS:

- Imitar diferents gestos que dinamitza l'educador/a, a partir del conte del “Patufet”.
- Controlar l'ajust postural, l'equilibri estàtic i de desplaçament, i la coordinació de moviments en les diferents activitats motrius
- Expressar els sentiments i emocions que se li produeixen a l'infant durant l'activitat.
- Descobrir noves nocions espacials (gran, petit, baix, sota de, sobre de...)
- Prestar atenció a les consignes i dinamitzacions de l'educador/a, com ara, saltar, baixar, agafar objectes i tirar-los, corre, entre d'altres, per a que es pugui realitzar el conte amb èxit.
- Participar de forma activa, durant el conte, la recollida de material i les preguntes que formula l'educador/a.
- Respectar les normes de convivència que caracteritza l'aula de psicomotricitat, (no fer mal als companys/es, no trencar el material, compartir el material entre d'altres).
- Relacionar-se amb els companys/es i l'educador/a.

DESENVOLUPAMENT DE LA SESSIÓ:

RITUAL D'ENTRADA:

Els infants es traslladaran a l'aula de psicomotricitat, per tal d'iniciar la sessió. Tots entraran a la sala en fila, en silenci i l'educador/a els saludarà de forma individual i personalitzada, per tal de que l'infant es senti reconegut i present.

La primera acció que han de realitzar els nens/es a l'entrar a la sala és treure's les sabates per després asseure's al terra en rotllana, de manera que l'educador/a pugui tornar-los a saludar de manera grupal. Un cop els hagi saludat, tant individualment com col·lectiva, els fa una petita introducció de l'activitat. Aquesta introducció consta de preguntes realitzades pel l'educador/a basades en el que es treballarà

posteriorment, en aquest cas, el conte del "Patufet". Algun exemple pot ser: *¿algú coneix el conte del "Patufet"?*. D'aquesta manera podem fer que un dels nens/es que sàpiga la resposta sigui el protagonista, així com també introduir els conceptes que pretenem treballar. Cal dir que aquestes preguntes només es podran realitzar si els nens/es estan asseguts correctament i en silenci. Abans de començar l'activitat es recordaran les normes de convivència.

NUCLI O PROPOSTA:

L'educador/a mantindrà un diàleg a través d'unes preguntes i deixarà el temps necessari per que les responguin. Aquestes preguntes serviran per introduir de manera espontània el que es treballa: el conte del "Patufet".

La sessió començarà quan l'educador/a expliqui que s'ha de realitzar el circuit al mateix temps que escolten la història. Així doncs, l'educadora dirà: *què coneixeu el conte del patufet? Era gran o petit? Va expliquem-lo!*

Un dia la seva mare el va enviar a comprar, *¿ què aneu a comprar amb la vostra mare?*(gest d'anar a comprar). En Patufet va anar caminant fins a la botiga tot cantant una cançó. *A veure com camineu? Cantem la cançó que és molt divertida!* (els nens/es puguen a les construccions simulant el camí que va realitzar en Patufet al mateix temps que canten la següent cançó):

*Patim patam patum,
homes i dones del cap dret,
patim patam patum,
no trepitgeu en Patufet*

El camí d'en Patufet va acabar quan va arribar a la botiga. Però hi havia un problema, no arribava al mostrador. Per tant, havia de saltar. *Com saltava en Patufet?* (els nens/es intentaran escalar el matalàs col·locat en horitzontal i subjectat per l'educador/a). Un cop demanat el que la mare li havia encomanat el botiguer li dona el canvi a en Patufet. Les monedes que va rebre eren massa grans per ell, ja que ell era petit. *Com portaríem una moneda tan gran? Fem força per agafar-la! A veure com l'agafem? En compte que pesa molt! No podeu no?* (els nens/es simularan que pesa molt i intentaran agafar el cercle col·locat després del matalàs imitant a en Patufet quan aquest portava la moneda gegant. Un cop agafat l'hauran de fer rodar i perseguir). Pel camí cap a casa va començar a ploure. *Que fem quan plou? A veure com ens tapem?* (hauran d'anar corrents fins a la zona on hi ha un llençol estès al terra

per a tapar-se imitant el que feia en Patufet per a refugiar-se de la pluja). El lloc on es va amagar va resultar una col situada en un camp on hi havia animals. És per això que un bou que tenia gana es va menjar la col on estava amagat en Patufet. *On és ara en Patufet? És a la panxa oi? On està la panxa?* Mentre en Patufet estava dintre de la panxa del bou els seus pares el buscaven amoïnats, per això el cridaven dient: *Patufet, on ets? A veure com el cridem al Patufet?* Però en Patufet no sortia per enlloc. Fins que , arribats a la vora de l'hort, van sentir una veu llunyana que contestava: *a la panxa del bou, que no hi neva ni hi plou!* El final va ser feliç, ja que quan el bou va fer un pet va sortir en Patufet! *Com deuria sortir en Patufet? Saltant?* (en aquest moment els nens/es faran un salt a fora del llençol per imitar el salt que va fer en Patufet en sortir del bou).

Cal dir que tot aquest circuit es realitzarà en parelles, de manera que un membre faci de Patufet i l'altre de bou. És per això, que en la penúltima prova: quan els nens simbolitzen el moment en què el Patufet és empassat pel bou; l'infant que representa el bou haurà d'atrapar al que fa de Patufet amb el llençol. Mentre que durant la resta de fases del circuit el bou només intentarà ajudar a la parella. Posteriorment, aquests rols s'intercanviaran.

Un cop finalitzada l'activitat l'educador/a, fent sonar un timbal, donarà una senyal per tal que tots els infants comencin a recollir el material utilitzat.

TORNADA A LA CALMA:

La tornada a la calma es durà a terme a partir d'una sessió de relaxació. Per facilitar la realització de la dinàmica els infants s'organitzaran per parelles i cada una tindran una estora on es podran estirar. Aquesta activitat consisteix en què un dels membres de la parella s'estiri mentre l'altre li realitza un breu massatge al mateix temps que escolten música relaxant i a l'invers.

L'activitat pretén que els nens/es es relaxin després d'haver estat durant tanta estona exaltats. Amb aquesta "tornada la calma" els alumnes tindran una millor predisposició per poder realitzar les activitats posteriors de manera adequada.

REPRESENTACIÓ:

Un cop el grup-classe estigui assegut en rotllana, de manera adequada i en silenci, l'educador/a promourà que els infants expressin allò que han sentit durant la realització de l'activitat, a partir d'un seguit de preguntes:

- Què hem fet avui?
- Us ha agradat l'activitat?
- Què us ha agradat més de tota l'activitat?
- Us agradaria ser com en Patufet?
- La voldreu repetir un altre dia?

L'objectiu és que els infants puguin verbalitzar el que han fet i com s'han sentit, així com també poder interactuar amb els companys/es per tal de conèixer altres opinions sobre l'activitat realitzada.

RITUAL DE SORTIDA:

Un cop acabada aquesta part de la sessió més tranquil·la, els alumnes es posaran les seves sabates i es col·locaran en fila per tal que l'educadora els acomiadi de forma individual.

AVALUACIÓ DE LA SESSIÓ:

L'educador/a de l'aula utilitzarà l'observació directa, individualitzada i global per cadascun dels infants. L'educadora farà ús d'un diari d'aula, en el que anotarà com s'ha desenvolupat la sessió i els possibles aspectes de millora per posteriors sessions.

Activitat 3:

NOM DE LA SESSIÓ: Els coixins de colors.

GRUP: 2- 3 anys.

NOMBRE D'ALUMNES: 9 infants.

DURADA: 45 minuts aprox.

TIPUS DE SESSIÓ: Lliure o vivencial

PRESENTACIÓ DE LA SALA:

L'educador/a prepararà els diferents materials de la sala de psicomotricitat, i aquests materials estaran dividits en tres espais diferenciats:

- L'espai de material dur: espatlles.
- L'espai de material tou: matalassos.
- L'espai de representació on els infants trobaran els coixins agrupats i tapats amb una tela.

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ:

- Identificar els moments en els que es pot alliberar els impulsos i/o controlar-los.
- Descobrir les nocions espacials: gran, petit, dalt, baix, sota de, sobre de, dins de, entre d'altres.
- Coordinar els moviments, alternant braços i cames, per així guanyar equilibri i agilitat, a més de coordinar el moviment estàtic, dinàmic i òculo - motriu.
- Verbalitzar les sensacions viscudes durant la sessió de psicomotricitat.
- Establir relacions entre els companys/es, a través del joc lliure i interactuar amb l'espai.
- Iniciar als infants en l'habilitat d'enfilar-se i motivar a que perdin la por a saltar.
- Respectar les normes de convivència, que caracteritza la sala de psicomotricitat.

DESENVOLUPAMENT DE LA SESSIÓ

RITUAL D'ENTRADA:

Els infants es traslladaran a l'aula de psicomotricitat, per tal d'iniciar la sessió. Tots entraran a la sala en fila, en silenci i l'educador/a els saludarà de forma individual i personalitzada, per tal de que l'infant es senti reconegut i present. Després, aquests es trauran les sabates i s'asseuran en rotllana.

L'educador/a amb l'ajuda d'algun nen/a, recordaran les normes de la sala de psicomotricitat (no fer-se mal ni fer mal als altres, no trencar el material, no barrejar materials, entre d'altres). Seguidament, l'educador/a començarà a crear un clima d'emoció i d'intriga on es presentarà el material.

Acabada la primera trobada, els infants es dirigiran cap a l'espai de representació en el que es trobaran un material desconegut per ells. Entre tots els infants hauran d'aixecar la tela per tal de descobrir el nou material i es podrà començar l'activitat proposada.

NUCLI O PROPOSTA:

En un primer moment, la sessió de psicomotricitat no serà dirigida per part de l'educador/a. No obstant això, la mestra sí que intervindrà de manera espontània, amb l'objectiu de motivar els infants a que experimentin en l'espai i amb el material, formulant frases com:

- *Mireu l'Anna com fa un castell amb coixins.*

- *Heu vist quin vaixell han fet la Sara i en Joan.*

- *Mireu el Marc com llença els coixins.*

La segona part de la sessió sí que serà dirigida per la mestra. En aquest cas, la dinàmica consistirà en que els infants, amb ajuda de l'educadora, pugin per les espatlles per després saltar als matalassos que estan al terra. Per tal d'incitar la motivació dels nens la mestra pot explicar una història en la que la dinàmica tingui sentit. Per exemple, els alumnes podem simular ser pirates que han de pujar a un mastil per tal de poder avisar una illa on hi ha amagat un gran tresor.

Un cop finalitzada aquesta part l'educador/a posarà una cançó amb la que s'iniciarà la recollida del material utilitzat.

TORNADA A LA CALMA:

L'educador/a amb l'ajuda d'un timbal, anirà anunciant que el moment de joc s'ha acabat. Els infants, en sentir aquest soroll s'han de dirigir a la part central de l'aula, on l'educador/a els demanarà que agafin un coixí, se'l posi a sota del cap i es col·loquin tombats cap per dalt, per iniciar el moment de relaxació. L'educador/a posarà una música relaxant, amb l'objectiu de que els infants es relaxin. L'activitat pretén que els nens/es es relaxin després d'haver estat durant tanta estona exaltats. Amb aquesta "tornada la calma" els alumnes tindran una millor predisposició per poder realitzar les activitats posteriors de manera adequada.

REPRESENTACIÓ:

En aquesta fase els infants s'hauran de tornar asseguts en rotllana. L'educador/a anirà formulant preguntes i els infants hauran de respondre de manera individual i respectant les opinions dels altres. A més, els infants realitzaran un dibuix de la part de la sessió que més els ha agradat.

RITUAL DE SORTIDA:

Un cop acabada aquesta part de la sessió més tranquil·la, els alumnes es posaran les seves sabates i es col·locaran en fila per tal que l'educadora els acomiadi de forma individual.

AVALUACIÓ DE LA SESSIÓ:

L'educador/a de l'aula utilitzarà l'observació directa, individualitzada i global per cadascun dels infants. L'educadora farà ús d'un diari d'aula, en el que anotarà com s'ha desenvolupat la sessió i els possibles aspectes de millora per posteriors sessions.

Activitat 4:

NOM DE LA SESSIÓ: Circuit motor

GRUP: Maternals 2 - 3 anys.

NOMBRE D'ALUMNES: 15 infants.

DURADA: 30 minuts.

TIPUS DE SESSIÓ: Dirigida

PRESENTACIÓ DE LA SALA

Prèviament l'educador/a haurà preparat els diferents materials de la sala de psicomotricitat, de manera que estaran en forma de circuit. Es poden utilitzar materials com:

- Bancs de fusta
- Anelles
- Cilindres
- Trossos de tela
- Matalassos petits i grans
- Pilotes grans, o toves, o petites
- Espatlleres
- Cordes
- Poltre
- Pals de fusta
- Xanques...

OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

- Identificar els diferents moments en els que es pot alliberar els diferents impulsos o controlar-los.
- Reconèixer les nocions de lateralitat i espacials (gran, petit, sota de, sobre de, la dreta, a un costat, a l'altre...)
- Explorar els objectes (material tou i dur) que es troben en la sala de psicomotricitat a través de diverses vies sensorials, per tal de conèixer altres utilitats dels objectes a partir de la imaginació.
- Desenvolupar la motricitat gruixuda (saltar, guanyar equilibri, estàtic i dinàmic...) a partir de l'activitat proposada.
- Respectar les normes de convivència, que caracteritza la sala de psicomotricitat.

DESENVOLUPAMENT DE LA SESSIÓ

RITUAL D'ENTRADA:

Inicialment els infants es traslladaran a l'aula de psicomotricitat, per tal d'iniciar la sessió. Els infants entraran a la sala un per un en fila índia, en silenci, i l'educador/a els saludarà de forma individual, corporal i personalitzada, per tal que l'infant es senti reconegut.

La primera acció que han de realitzar els nens/es a l'entrar a la sala és treure's les sabates per després asseure's al terra en cercle.

En el moment que estiguin tots asseguts saludarà al grup en conjunt i recordarà les normes de convivència.

La mestra ensenyarà tots els materials als infants i farà el circuit de tal manera que els infants sàpiguen que s'ha de fer en cada part.

NUCLI O PROPOSTA:

Com la sessió de psicomotricitat és dirigida, l'educador/a dinamitzarà l'activitat, però intervindrà de manera espontània, amb l'objectiu de motivar els infants a que experimentin amb l'espai i el material. Animarà als infants a fer el circuit de forma autònoma i anirà observant les diferents dificultats que puguin anar sortint.

TORNADA A LA CALMA:

Els infants agafaran les pilotes petites i s'asseuran en rotllana. Mentre soni la música els infants aniran fent massatges circulars a l'esquena per relaxar els companys. Un cop s'acabi la música pararan i es quedaran asseguts en rotllana.

REPRESENTACIÓ:

Quan ja estiguem tots relaxats, els infants s'asseuran en cercle i hauran d'explicar, un per un el que han sentit. Hauran de respectar el to de paraula, comentarem si els ha agradat, què els ha semblat, i respondran preguntes que els hi farà l'educador/a.

RITUAL DE SORTIDA:

Una vegada hagin explicat què els ha semblat, farem un comiat grupal i una vegada vagin sortint de l'aula, l'educador/a s'acomiarà d'ells de manera individual, personalitzada i corporal.

AVALUACIÓ DE LA SESSIÓ:

L'educador/a de l'aula utilitzarà l'observació directa, individualitzada i global de cadascun dels infants. Utilitzarà el instrument del diari, on explicarà com s'ha desenvolupat la sessió.

A més a més, es pot utilitzar una graella d'observació per avaluar cada una de les activitats. Nosaltres hem decidit utilitzar un diària en cada sessió, però es convenient fer una avaluació més individualitzada després de cada trimestre. **(veure annex 7)**

Etapa 3-4 anys

13. Propostes d'activitats

Treballem per racons

SESSIÓ 1

Temporalització: 45-50 minuts aproximadament.

Objectius:

- Conèixer l'espai.
- Coordinació dinàmica general.
- Adquisició progressiva de coordinació i control del cos.

Material: el propi cos, aros, matalassos i bancs suecs.

Escalfament:

- Caminar a poc a poc per l'espai amb els braços amunt, amb els braços en forma de creu, de puntetes o de talons. Duració 5 minuts.
- Gatejar per l'espai durant 2 minuts.

Desenvolupament:

- En el racó dels matalassos els nens salten, s'arrosseguen, fan tombarelles, modifiquen la disposició i la organització dels matalassos, entre d'altres accions que se'ls puguin ocórrer.
- En el racó de la caseta, els infants construeixen una casa amb bancs suecs i, a dins, hi posen matalassos. D'aquesta manera, els nens aniran pels bancs i es podran posar dins o fora de la casa, saltar pels matalassos, entre d'altres accions que se'ls puguin ocórrer.

- En el racó dels aros els nens poden saltar dins o fora d'aquest material, fer-lo rodar, passar-s'ho en petits grups, construir diferents formes amb els aros, entre d'altres accions que se'ls puguin ocórrer.

El desenvolupament de l'activitat tindrà una durada aproximada de 25 minuts.

Relaxació: Durant 5 minuts es posarà una música tranquil·la i el mestre incentivarà als alumnes a anar recollint el material de mica en mica. D'aquesta manera, s'aconseguirà que aquests es vagin relaxant i s'adonin que l'activitat ja ha finalitzat. Finalment, en els últims 5 minuts de la sessió, es disposaran en forma de rotllana i entre tots aniran comentant la sessió, és a dir, què els hi ha agradat més, per què, quins sentiments o emocions han experimentat, entre d'altres qüestions que vagin sorgint.

SESSIÓ 2

Temporalització: 45-50 minuts aproximadament.

Objectius:

- Conèixer l'espai.
- Coordinació dinàmica general.
- Adquisició progressiva de coordinació i control del cos.

Material: el propi cos, aros, matalassos, bans suecs i pilotes.

Escalfament:

Caminar dispersos per tota l'àrea, lentament i/o ràpidament, movent els braços lateralment com si estiguessin imitant una papallona. Duració 5 minuts.

Córrer i situar-se segons indicacions del mestre: lluny dels matalassos, a prop de la porta d'entrada, a prop del docent o lluny de la porta d'entrada. Duració 2 minuts.

Desenvolupament:

- En el racó dels matalassos els nens salten, s'arrosseguen, fan tombarelles, modifiquen la disposició i la organització dels matalassos, entre d'altres accions que se'ls puguin ocórrer.
- En el racó de les pilotes, els nens tenen l'oportunitat de votar-les, passar-les entre ells, explorar el material amb diferents parts del cos, entre d'altres accions que se'ls puguin ocórrer.
- En el racó de les bitlles, els infants poden col·locar-les al seu gust, llençar-los una pilota i veure com cauen, entre d'altres accions que se'ls puguin ocórrer.

Relaxació:

Durant 5 minuts es posarà una música tranquil·la i el mestre incentivarà als alumnes a anar recollint el material de mica en mica. D'aquesta manera, s'aconseguirà que aquests es vagin relaxant i s'adonin que l'activitat ja ha finalitzat. Finalment, en els últims 5 minuts de la sessió, es disposaran en forma de rotllana i entre tots aniran comentant la sessió, és a dir, què els hi ha agradat més, per què, quins sentiments o emocions han experimentat, entre d'altres qüestions que vagin sorgint

6.2- Continguts per a les activitats de l'etapa 4-5 anys

ANYS	COS	ESPAI	COORDINACIÓ MOVIMENTS	EQUILIBRI	RITME I DANSA
4-5	<ul style="list-style-type: none">· Treball:<ul style="list-style-type: none">- de sensacions (materials)- de la cara i del cap- del tronc (respiració)- dels braços i les mans- de les cames i els peus· Consolidació de la marxa· Jocs de dissociació dels dits· Pinça fina	<ul style="list-style-type: none">· Posició estàtica<ul style="list-style-type: none">- direcció- situació- relació amb objectes· Posició dinàmica<ul style="list-style-type: none">- direcció- situació- relació amb objectes· Creuament del propi eix de simetria	<ul style="list-style-type: none">· Gateig· Arrossegament· Volteig· Maneres diferents de caminar· Salts amb peus junts	<ul style="list-style-type: none">· Peu coix· Salts· Caminar, seguint recorreguts· Saltar coordinant amb les mans	<ul style="list-style-type: none">· Moviment lliure· Pulsació· Ritmes senzills en eco· Introducció a l'esquema de 4 pulsacions· Cançó amb ritmes senzills· Ritme i llenguatge oral· Moviment, lligat a les qualitats del so· Danses senzilles: danses joc

SESSIÓ 1 (1r Trimestre)

Activitat 1

- **Títol:** “Descobrim el nostre cos”.

- **Justificació:** Realització de racons on treballarem diferents aspectes de coordinació dinàmica general, on podem treballar els desplaçaments globals, la capacitat d'arrancar i parar, els moviments segmentaris (cap-coll, tronc, cames-peus, braços-mans).

- **Objectius:**

- Potenciar diferents tipus de desplaçaments.
- Millorar la capacitat d'arrancar i parar.
- Desenvolupar la capacitat oculo-manual.
- Mostrar interès per participar a l'activitat
- Tenir cura del material utilitzat

- **Desenvolupament:** Els nens i nenes seuran al terra i se'ls explicaran les activitats que es realitzaran en els diferents racons. Una vegada explicats, separarem els infants en quatre grups, tants com racons preparats.

Una vegada cada grup col·locat en el racó assignat començarà l'activitat. Passats deu minuts, els infants canviaran al racó més proper cap a la dreta. (moviment de les agulles del rellotge).

Com ja s'ha explicat, l'activitat està dissenyada per realitzar quatre racons diferents on es treballaran diferents parts del cos. En cada un d'ells ens trobarem un educador, que s'encarregarà de portar a terme l'avaluació d'aquell racó.

- **Racó 1:**

En aquest racó es treballarà el desenvolupament oculo-manual. Per això, es col·locaran els infants en una filera i se'ls donarà una pilota, que hauran de llençar dins d'una cistella col·locada davant seu. Una vegada tot el grup hagi llençat a la cistella, es col·locarà aquesta una mica més lluny, per pujar la dificultat de l'activitat.

- **Racó 2:**

Aquest racó estarà dirigit a millorar diferents tipus de desplaçaments per l'espai. Per això, prepararem diferents maneres de desplaçar-se per l'espai. Així, col·locarem els infants en una filera. Des d'allà hauran de moure's de diferents formes fins a una línia col·locada uns metres davant seu. Es realitzaran diferents moviments, que aniran realitzant un darrera d'altre. En

primer lloc, hauran de moure's a quatre cames, imitant els moviments dels gossos. Seguidament, imitaran el moviment de la granota, saltant doblgant les cames. Es convidarà a caminar de puntetes, saltar amb els peus junts i saltar de peu coix.

- Racó 3:

En aquest racó treballarem la capacitat d'arrancar i parar. Per realitzar aquesta activitat col·locarem el grup d'infants en un espai ampli on puguin moure's amb llibertat i no es molestin amb els altres racons. Un cop preparats, se'ls explicarà que, mentre que l'educador pica de mans, s'hauran de moure lliurement per l'espai i quan aquest deixi de picar, s'aturaran. Mica en mica s'anirà pujant la dificultat de l'activitat, augmentant la velocitat a la que es pica de mans i la freqüència de canvi entre el moviment i l'aturada.

- Racó 4:

Amb aquest racó, volem tornar a treballar la capacitat oculo-manual realitzant un altre activitat, mitjançant el joc de les bitlles. Per això, col·locarem el grup en fila, i a una distancia d'uns metres, col·locarem les bitlles i, d'un en un, hauran d'anar llençant la pilota per tirar totes les bitlles. Un cop tots hagin acabat, tornarem a realitzar l'activitat, però aquesta vegada amb les bitlles uns metres més lluny.

- Metodologia: Aquesta sessió està dividida en quatre racons diferents. Hem decidit fer això per poder donar una atenció més individualitzada als infants, ja que es tracten de grups més reduïts i cada educador es pot centrar en un en concret. Les activitats s'han escollit per poder desenvolupar aspectes concrets dins de la coordinació dinàmica general i que son previs a aspectes més concrets i que necessiten un control més precís per dur a terme activitats més complicades.

- Atenció a les NEE: a considerar segons la necessitat educativa especial.

- Recursos:

- **Humans:** Els educadors.
- **Materials:**
 - Racó 1: 2 pilotes, 2 cistelles
 - Racó 2: Cinta adhesiva
 - Racó 3: Sense material

- Racó 4: Bitlles de plàstic
- **Espai:** Gimnàs.
- **Temps:** 40 minuts.

SESSIÓ 2 (2n Trimestre)

Activitat 1

- **Títol:** “Juguem amb el nostre cos”.

- **Justificació:** Treballar el to muscular a través de diferents postures que pot adoptar al cos mitjançant el joc.

- **Objectius:**

- Estimular l’atenció dels infants.
- Participar a l’activitat.
- Experimentar diferents posicions que pot adoptar el cos.

- **Desenvolupament:** Col·locarem als infants en rotllana i l’educador/a en mig donant les instruccions. Els infants estaran estirats a terra i hauran de seguir les indicacions dels educadors. Primer començaran a estirar tot el cos, i després afluixant-lo a poc a poc. Després s’aniran estirant les parts del cos que es vagin anomenant. Darrerament jugarem a fer-nos grans i llargs, després fer-nos petits i curts, també a fer-nos pesats o lleugers i així consecutivament anirem treballant els diferents conceptes.

- **Metodologia:** Realitzarem l’activitat de manera col·lectiva, amb tots els infants estirats a terra en forma de cercle ja que aquesta és la millor manera de facilitar la visualització de l’educador/a a l’hora d’observar els exercicis realitzats pels infants. També es recomana pels nens/es perquè escoltin perfectament les indicacions de l’educador/a.

- **Atenció a les NEE:** A considerar segons la necessitat educativa especial.

- **Recursos:**

- **Humans:** Els educadors.
- **Materials:** No fa falta cap material.
- **Espai:** Gimnàs.
- **Temps:** 15 minuts.

Activitat 2

- **Títol:** “Construeixo el meu cos”

- **Justificació:** Construir una figura humana amb les diferents parts del cos.

- **Objectius:**

- Respectar material.
- Fomentar el treball en grup.
- Diferenciar les parts del cos.

- **Desenvolupament:** Dividim el grup en 4 i els distribuïm en diferents racons del gimnàs. Col·locarem les cartolines amb les parts del cos dibuixades al mig del gimnàs (Cap, tronc, braços, cames). Quan l'educador/a digui “JA!” sortirà el primer de cada grup a agafar una cartolina, així successivament fins que formin el cos humà.

- **Metodologia:** En aquesta activitat els nens participen de manera activa, ja que ells són els encarregats de reflexionar i construir l'activitat. El portaran a terme mitjançant petits grups d'aquesta forma tots participen més activament, i poden ajudar-se els uns als altres. Cal dir que el treball col·lectiu (en petit grup) també és més favorable per l'educador/a, ja que els pot observar millor.

- **Atenció a les NEE:** A considerar segons la necessitat educativa especial.

- **Recursos:**

- **Humans:** Els educadors
- **Materials:** Cartolines, Retoladors, Tisores i Colors.
- **Espai:** Gimnàs.
- **Temps:** 20 minuts aproximadament.

Activitat 3

- **Títol:** “Hem col·loco com tu”

- **Justificació:** Ser capaç d'identificar i representar una postura determinada.

- **Objectius:**

- Fomentar la capacitat d'atenció.

- Respectar als companys.
 - Representar diferents postures.
- **Desenvolupament:** És posarà música i els infants hauran de ballar lliurement, de tant en tant es pararà la música i es mostrarà una targeta als infants. En aquesta targeta apareixerà un infant adoptant una postura (per exemple: ajupit, peu coix, amb les dues mans al cap). Tots els nens han d'imitar i representar aquesta postura.
- **Metodologia:** L'activitat la realitzarem de manera col·lectiva, ja que tots han de fer la mateixa acció al mateix temps. D'aquesta manera, afavoreix l'observació de l'educador/a. Cal especificar que ha de ser un espai gran per a una major mobilitat dels infants i perquè no es molestin.
- **Atenció a les NEE:** A considerar segons la necessitat educativa especial.
- **Recursos:**
- **Humans:** Els educadors.
 - **Materials:** Radiocasset, cd de música, targetes (cartolines, retoladors, tisoires).
 - **Espai:** Gimnàs.
 - **Temps:** 10-15 minuts aproximadament.

SESSIÓ 3 (2n Trimestre)

Activitat 1

- **Títol:** “En busca del tresor”.

- **Justificació:** Realització d'un circuit basant-nos en una història d'aventura on els infants seran els protagonistes. Treballarem diferents aspectes de la psicomotricitat.

- **Objectius:**

- Mostrar atenció a les indicacions de l'educador/a.
- Respectar el torn de participació.
- Desenvolupar l'equilibri.
- Potenciar el control postural.

- **Desenvolupament:** Els nens i nenes seuran al terra del gimnàs i un educador/a els hi explicarà l'activitat. Primerament els introduïrem a la història:

“Una bonica tarda, un grup d'exploradors van decidir anar en busca d'un tresor amagat en mig de la selva Amazònica. Ells no sabien que per arribar a aquest tresor tindrien que passar per diferents obstacles i perills. Va arribar el dia i es van endinsar a l'Amazones. Per entrar dintre de l'enorme bosc, havien de travessar per mig de enormes arbres i arbustos, però quan ja van superar aquest petit obstacle es van trobar un de mes gran. Un enorme riu els impedia arribar a l'altre banda. Per poder seguir el seu camí van a haver de travessar-ho saltant unes enormes roques que hi havia dintre del riu. Quan van aconseguir arribar a l'altre costat la seva sorpresa van ser unes enormes serps, i van tenir que passar per sobre, perquè no els hi fessin mal. Ja superat aquest perill van arribar a un enorme i profund barranc, el qual també els impedia passar a l'altre costat i seguir el seu camí cap al tresor, llavors van tenir una gran idea, van posar el tronc d'un arbre de costat a costat, per poder travessar el barranc, i ho van aconseguir! Va arribar la nit, havien de trobar un lloc on no passessin fred, llavors van entrar en una cova, per poder dormir tranquils.

Aquests exploradors mai no van trobar el tresor.

Vosaltres el voleu trobar?”

A continuació, passarem a fer l'explicació del circuit i una de nosaltres el realitzarà d'exemple. Els ànecs es col·locaran en fila per ordre de llista per anar realitzant el circuit d'un en un, i poder-los avaluar amb més facilitat. El circuit constarà de cinc parts:

- Per començar es trobaran amb un matalàs on s'ha de fer una tombarella. Al acabar, saltaran una sèrie de cercles amb els peus junts dins d'aquests, per dirigir-se cap a unes cordes col·locades al terra que s'hauran de trepitjar mantenint l'equilibri. A continuació, passaran per sobre d'un banc de puntetes per arribar fins a un cuc on hauran d'arrossegar-se fins al final per donar per acabat el circuit.

Els infants podran realitzar el circuit dues vegades ja que en l'últim torn es trobaran amb un tresor molt especial.

Al finalitzar l'activitat farem una rotllana i seurem al terra per realitzar l'avaluació, els nens i nenes podran explicar la seva opinió sobre el circuit.

- **Metodologia:** Els nens i nenes seuran al terra perquè pensem que és una bona forma de que els petits escoltin la història de manera organitzada. La creació de la història ajuda als infants a que es sentin més motivats i vagin amb una bona predisposició de cara a l'activitat. Els col·loquem en fila, per a que realitzin el circuit de manera individual, de manera que sigui més senzill per a ells ja que en grup seria una mica descontrolat. Els educadors ajudarà als infants a guiar-los pel circuit i en les dificultats que els hi pugui sorgir. Realitzar l'avaluació en rotllana ja que tots ens podem veure i escoltar perfectament.

- **Atenció a les NEE:** A considerar segons la necessitat educativa especial.

- **Recursos:**

o **Humans:** Els educadors.

o **Materials:** Matalàs, cercles, cordes, banc i cuc.

o **Espai:** Gimnàs.

o **Temps:** 40 minuts.

SESSIÓ 4 (3r Trimestre)

Activitat 1

- **Títol:** “Jo dic, tu fas”.

- **Justificació:** L'educador/a donarà unes ordres i els nens/es hauran de realitzar-les.

- **Objectius:**

- Mostrar-se atent a les indicacions de l'educador/a.
- Respectar material.
- Diferenciar les diverses posicions de l'espai.

- **Desenvolupament:** Es col·locaran els infants en semicercle i l'educador/a davant, cada nen/a agafarà un “totxo” i el col·locarà al terra. L'educador/a donarà instruccions:

- Saltar a un costat / a l'altre
- Davant/Darrere
- Voltem el “totxo”
- El posem al cap/cames/espatlla...

Un cop realitzat, es repetirà l'activitat. Aquesta vegada les instruccions les donaran els infants.

- **Metodologia:** El mètode que seguirem amb aquesta activitat serà passiu, perquè els nens participen a l'exercici però de manera dirigida en totes les accions i decisions. És ensenyament col·lectiu, ja que l'educador/a dona les instruccions als nens/es asseguts en semicercle, per fer-ho tots alhora. I en forma de semicercle afavorim l'observació col·lectiva del educador/a respecte els infants.

- **Atenció a les NEE:** A considerar segons la necessitat educativa especial.

- **Recursos:**

- **Humans:** Els educadors.
- **Materials:** 26 prismes.
- **Espai:** Gimnàs.
- **Temps:** 20 minuts.

Activitat 2

- **Títol:** "Joc dels contraris".

- **Justificació:** L'educador/a donarà unes ordres i els infants hauran de fer l'acció contrària.

- **Objectius:**

- Estimular l'atenció de l'infant.
- Entendre la acció contrària que se'ls hi demana.

- **Desenvolupament:** Els infants estaran col·locats en semicercle, l'educador es posarà davant i donarà unes ordres, els nens/es han de realitzar l'acció contrària:

- Mans amunt (avall)
- Mans davant (darrera)
- Peus junts (oberts)

- **Metodologia:** En aquesta activitat el mètode segons la participació de l'infant que realitzarem, serà el mètode passiu, ja que els infants segueixen les ordres de l'educador/a, tot i que han de pensar ells sols l'acció contrària. Serà un ensenyament col·lectiu, ja que les ordres donades són per a tot el grup i les realitzaran a la vegada. Cal dir que la millor manera de realitzar aquesta activitat, és col·locant als infants en semicercle, així afavorim l'observació tant de l'educador/a a l'hora d'avaluar als infants, i també dels infants a l'hora de veure i escoltar a l'educador/a.

- **Atenció a les NEE:** a considerar segons la necessitat educativa especial.

- **Recursos:**

- **Humans:** els educadors.
- **Materials:** No fa falta material.
- **Espai:** Gimnàs
- **Temps:** 20 minuts

Activitat 3

- **Títol:** "Ens relaxem".

- **Justificació:** Els nens/es hauran d'observar la seva respiració i relaxar-se.

- **Objectius:**

- Entendre i realitzar les indicacions de l'educador/a.
- Afavorir la relaxació dels infants
- Treballar la respiració

- **Desenvolupament:** Els nens/es agafaran un prisma i s'estiraran al terra panxa enlaire, posaran el prisma sobre la panxa i respiraran profundament, hauran d'observar com es mou l'objecte amb la respiració.

- **Metodologia:** En aquesta activitat els infants estaran repartits per tota la sala, per tal que cada un disposi del seu espai per poder relaxar-se.

- **Atenció a les NEE:** A considerar segons la necessitat educativa especial.

- **Recursos:**

- **Humans:** Els educadors.
- **Materials:** Totxos.
- **Espai:** Gimnàs.
- **Temps:** 5 minuts.

SESSIÓ 5 (3r Trimestre)

Activitat 1

- **Títol:** “Seguim el ritme”.

- **Justificació:** Els nens/es hauran de ballar al ritme de la música lenta o moguda.

- **Objectius:**

- Respectar als companys/es.
- Estimular l'atenció dels infants.
- Afavorir l'adquisició del ritme.
- Potenciar la coordinació de moviments.

- **Desenvolupament:** L'educador/a posarà música, anirà alternat música lenta amb música moguda per a què els infants vagin ballant per tota la sala seguint el ritme de la música.

- **Metodologia:** En aquesta activitat seguirem una metodologia més activa, ja que els nens experimenten i creen els seus propis moviments. Serà un treball individual, perquè cada infant desenvoluparà la seva pròpia activitat sense compartir-la.

- **Atenció a les NEE:** A considerar segons la necessitat educativa especial.

- **Recursos:**

o **Humans:** Els educadors.

o **Materials:** Equip de música, música relaxada i música moguda.

o **Espai:** Gimnàs.

o **Temps:** 10 minuts.

Activitat 2

- **Títol:** “Busca el cercle”.

- **Justificació:** Els nens/es hauran de moure's segons el ritme que marqui l'educador/a.

- **Objectius:**

- Respectar material.

- Respectar normes del joc.
 - Treballar el ritme
 - Desenvolupar la percepció espacial
- **Desenvolupament:** Es col·locaran per la sala tants cercles com infants hi hagin, llavors l'educador/a farà sonar una pandereta i els nens/es hauran de moure's per tota la sala seguint el ritme (lent, normal, ràpid), quan l'educador/a pari de tocar la pandereta els infants hauran de col·locar-se dins d'un cercle i quedar-se quiets fins que l'educador/a torni a tocar la pandereta.
- Quan s'hagi realitzats unes quantes vegades s'introduirà una variant, els infants s'aniran eliminant, cada vegada hi haurà un cercle menys que participants, per tant el nen/a que es quedi sense cercle quan pari la pandereta quedarà eliminat i així successivament fins que quedi un nen/a. Els infants eliminats ajudaran a l'educador/a a fer el ritme picant de mans.
- **Metodologia:** La metodologia a seguir en aquesta activitat la podem definir com un ensenyament col·lectiu, ja que es dirigeix a la mida del grup. Serà intuïtiu perquè realitzaran l'exercici mitjançant el contacte directe amb el cercle, i també per mitjà de l'observació i el sentits. Els cercles es distribuïran de manera arbitrària per tota la sala, de manera que hi hagi espai suficient perquè els infants es moguin amb llibertat i sense destorbar-se els uns als altres. L'educador es posarà on tots els infants puguin escoltar-lo i veure'l.
- **Atenció a les NEE:** A considerar segons la necessitat educativa especial.
- **Recursos:**
- **Humans:** Els educadors
 - **Materials:** 26 cercles, pandereta.
 - **Espai:** Gimnàs.
 - **Temps:** 20 minuts.

Activitat 3

- **Títol:** Director d'orquestra
- **Justificació:** Els infants hauran d'imitar el moviment que realitzi un nen/a concret.

- **Objectius:**

- Respectar el torn.
- Respectar als companys.
- Fomentar la coordinació-ritme.

- **Desenvolupament:** Els nens/es seuran en rotllana, un d'ells serà el director que haurà d'anar fent diferents moviments i la resta d'infants hauran d'imitar-lo. El director d'orquestra es canviarà perquè tots els infants ho facin.

- **Metodologia:** Podem definir un mètode actiu, ja que creen, construeixen, poden participar a la elaboració de normes que guien el grup, ja que ells són els directors. Parlem d'un ensenyament col·lectiu, ja que es dirigeix a la mida del grup. Per realitzar aquesta activitat els infants seuen en rotllana per tal de tenir una bona visió i poder veure la resta de companys.

- **Atenció a les NEE:** A considerar segons la necessitat educativa especial.

- **Recursos:**

- **Humans:** Els educadors.
- **Materials:** No fa falta material.
- **Espai:** Gimnàs.
- **Temps:** 15 minuts.

Annex 4: ALTRES RECURSOS DIDÀCTICS

En relació amb vivències segmentàries

- ▣ Jugar, mitjançant la mímica, a rentar-se les diferents parts del cos; contemplant elements segons interès.
- ▣ Jugar per racons a joc simbòlic.
- ▣ Representar amb mímica seqüències de la vida diària.
- ▣ Fer de cuiners i preparar un menjar: provar-la, cremar-se, bufar, llepar-se els dits, ...
- ▣ Localitzar i identificar parts de la cara:
 - Amb els ulls tapats tocar i reconèixer les diferents parts de la cara d'un company/a.
- ▣ Jugar amb maquillatge i materials de diferents per transformar la cara:
 - Interpretar personatges determinats prèviament.
 - Maquillar-se de forma lliure, donant pas a la imaginació de cadascú.
- ▣ Representar mitjançant ombres xineses:
 - Utilitzar les mans i els braços per simbolitzar animals o objectes.
 - Aplicar tot el cos per adaptar-se a un personatge o seqüència concreta. Es pot fer individualment, en parelles o en petit grup.
- ▣ Donar vida a les mans:
 - Maquillar les pròpies mans per personificar e interpretar diferents personatges.
 - Sobre paper, fer una composició utilitzant les mans a mode de plantilla.

En relació amb la discriminació tàctil d'objectes, formes, mides, textures, pes, temperatura... específicament amb els ulls tancats

- ▣ Identificar objectes més o menys comuns segons l'edat dels infants.
- ▣ Fer un collar de boles de fusta o plàstic, seleccionant peces de la mateixa mida.
- ▣ Classificar materials per formes, mides, textures, longituds... reservant un lloc per als casos que, de moment, no es saben resoldre.
- ▣ Emparellar substàncies, col·locades en petits recipients, segons la seva textura (arròs, farina, terra, tipus de pasta...)

En relació amb la capacitat de mirar i estar atents als estímuls visuals

- ▣ Imitar alternativament les capacitats de desplaçament que s'inventi el nen que va primer de la fila.
- ▣ Seguir amb la mirada, amb la major constància possible, la llum que reflexa en la paret una llanterna que es mou en totes direccions.
- ▣ Passar per un camí de llosetes, separades o no, sense caure.
- ▣ Intentar trobar en un mural gran uns objectes o personatges determinats.
- ▣ Donar nom a les formes que presenten els núvols en un moment donat i veure els canvis que experimenten.

En relació amb la capacitat de discriminació olfactiva

- ▣ Amb els ulls tapats olorar diferents aliments i identificar-los.
- ▣ Classificar substàncies segons facin olor o no.
- ▣ Intentar localitzar en un espai determinat un o més objectes que desprenguin olor. Per exemple, colònia en un pot petit, boles perfumades en una butxaca...
- ▣ Diferenciar contextos segons el seu olor.

En relació amb la capacitat de discriminació gustativa

- ▣ Amb els ulls tapats, provar aliments habituals i identificar-los.
- ▣ Emparellar gustos semblants, per exemple dos substàncies dolces, salades, àcides...).
- ▣ Veure la diferència, en relació amb l'apreciació del gust, segons participi el sentit de l'olfacte o no, per exemple tapar-se el nas.

En relació amb la capacitat d'escoltar i executar ordenadament d'acord a unes pautes sonores

- ▣ Escoltar una peça musical, procurant la relaxació dels infants. A l'inici de l'escolaritat, el temps de dedicació a aquesta activitat ha de ser curt; després, poc a poc, serà més llarg.
- ▣ Escoltar un conte parlat o gravat, sense interrupcions.
- ▣ Escoltar una cançó gravada mantenint-se en silenci.
- ▣ Escoltar i executar ordre senzilles o més complexes. Es pot començar per seguir consignes amb dues ordre simples, per exemple penjar la bata i seure a la cadira. S'ha d'anar complicant la demanda a mesura que s'aconsegueix una bona efectivitat.
- ▣ Adaptar el moviment a certs sons gravats de forma alternativa (sons d'animals, màquines, persones amb oficis determinats...).

- Per grups, reproduir sons d'algun animal, d'alguna màquina o d'alguna situació específica i gravar-los varies vegades i en diferents ordres. Un cop finalitzada la gravació, es passarà a escoltar i a representar per grups, adaptant l'acció a allò que s'ha gravat i procurant que es realitzi en silenci per facilitar i afavorir la discriminació auditiva. A continuació (o en un altre moment), es canvia el paper de cada grup.
- Escoltar un conte gravat i que els infants adaptin la representació mímica dels elements o personatges que intervenen.
- Adaptar desplaçaments a sons d'instruments musicals concrets. Es fa el "joc del rei" (prèviament s'han establert tants instruments com grups d'infants) en files de 4 o 5 infants. Cada fila actua únicament quan sona el seu instrument corresponent i la forma de desplaçament és la que decideix el que va al davant de la fila (el rei). Un cop l'instrument deixa de sonar, l'infant que feia de rei es col·loca al final de la fila i el segon passa a ser el rei (es repeteix el procediment cada cop). Es poden considerar els factors de ritme, para i arrancar, i la duració, així com els de distribució de l'espai de la classe i els de realització motora.
- Endevinar la procedència del so d'un instrument de música, sense la intervenció del sentint de la vista.

En relació amb la capacitat de diferenciació qualitativa del so (intensitat, durada, velocitat, to i timbre)

- Fer sons forts i fluixos amb més o menys infants. Fer veure que es poden fer sons fluixos tot i que hi hagi molts infants intervenint, i viceversa, que es poden fer sons forts encara que hi hagi pocs infants intervenint.
- Adaptar-se a jocs de contrastos de consignes diferents, demanant progressivament més precisió (parar i arrencar, anar ràpid i anar lent, caminar de forma continua i discontinua, etc.).
- Explorar les possibilitats sonores del cos (amb les mans, els braços, els peus, les cames, la boca...), trobant el major nombre de matisos possibles. Fer-ho individualment, en parelles i en petit grup.
- Escoltar sons ambientals (aixeta que goteja, porta que s'obre o es tanca, un cotxe que corre, un avió que vola...) i reconèixer el so i intentar imitar-los.
- Inventar sonoritats per a determinar accions repetitives (clavar claus, retallar, caminar, córrer...).
- Treballar la duració (llar - curt) amb un mateix instrument o diversos.

- ▣ Adaptar-se al joc del gat i els ratolins. La meitat de la classe fa de gats i es desplacen gatejant; l'altra meitat fa de ratolins i es mouen de puntetes, per exemple. Cada classe d'animal te assignat un instrument i només podrà avançar quan soni el seu instrument corresponent. Els gats han de caçar als ratolins. Poden pintar-se o disfressar-se amb algun element per a facilitar el reconeixement entre ells i buscar un factor de motivació.

En relació amb la capacitat de seqüenciació i memòria auditiva

- ▣ Reproduir estructures rítmiques amb un o més instruments. Considerar l'aspecte de posició dels sons, el de la pausa o interval, el del nombre d'elements i el de la regularitat de l'estructura. Fer-ho primer amb l'instrument i després simbolitzar-ho sobre el paper.
- ▣ Reproduir estructures rítmiques a parir de codis diferents (cada instrument te un color o un símbol diferent).
- ▣ Imitar i realitzar series de ritmes associant-los moviments (cops de mans, cops de peu, cops de mans, cops de peu, saltar...).
- ▣ Reproduir seqüències de cops considerant l'ordre i la intensitat dels elements. Fer intervenir el factor fort i flux.

En relació amb la capacitat d'exploració, discriminació i significació de les diferents relacions de situació en l'espai

- ▣ Fer un dictat de dibuixos tipus paisatge. S'ha d'anar situant els elements d'un paisatge seguint les consignes concretes de situació al full (dibuixa un llac a baix a la dreta, un avió a dalt a l'esquerra, una casa al mig...).
- ▣ Simbolitzar les relacions d'espai a base de contrastos. Els infants es distribuïran en petits grups, s'inventen parelles de dibuixos que siguin clars (dins-fora, a dalt, a baix, sobre - sota, davant - darrere...) i les reproduïxen en dues cartolines. Un cop finalitzats els dibuixos s'intenta que tots puguin interpretar correctament i es fan jocs amb el nou codi creat.

En relació amb la capacitat d'orientació i direcció

- ▣ Dibuixar una figura sobre paper quadriculat seguint consignes de direcció. S'ha de començar a partir d'un punt senyalat prèviament i seguir les indicacions pautades pel mestre (des del punt 2 quadrats a la dreta, 3 quadrats cap amunt...).
- ▣ Seguir un itinerari més complex a partir de consignes verbals. Prèviament s'haurà penjat a la pissarra un mural amb la reproducció d'una zona urbana

determinada (amb carrers, botigues, una plaça,..) s'ha d'escoltar les referències que es donen oralment per saber de manera exacta on finalitza l'itinerari indicat. Es pot fer en forma de conte.

En relació amb la capacitat de memòria espacial

- Recordar un itinerari més o menys senzill. Havent distribuït per la sala cercols de diferents colors, l'educador realitza un itinerari començant per un cercol concret i continuant en ordre fins a acabar on es vulgui. Es pot començar primer per dos o tres cercols i després es va complicant progressivament.
- Recordar la posició d'uns objectes. Col·locar tres, quatre, cinc o sis objectes en fila, després de mirar-los una estona intentant recordar la posició de cada un, es desorganitzen per tal que els tornin a posar al mateix lloc, ordenadament. En lloc d'una fila es poden col·locar en caselles fetes al terra.
- Recordar la posició exacta d'unes figures i objectes dibuixats a la pissarra. Després d'un temps d'atenció, s'esborren alguns o tots els dibuixos. Els infants han de saber recordar els dibuixos que falten, reproduint-los a la pissarra o a un full de paper amb les caselles ja pautades.

En relació amb la capacitat d'anàlisi i síntesi espacial, inducció i deducció

- Completar sèries per analogia. S'estructura una sèrie al terra amb material de psicomotricitat en la que intervenen una o més variables diferents i en la que falten un o més elements, ja sigui del final, del mig o del principi. L'infant ha d'aprendre a analitzar per sí mateixos només aquelles relacions qualitatives que es contemplan per a poder decidir que falta per a completar-la. Les variables poden fer referència simplement a la posició o a la orientació, però també es poden complicar fent intervenir altres relacions al mateix temps, com la del color, la forma, la mida o la quantitat.
- Inventar-se sèries per a completar. Es tracta del mateix exercici que l'anterior però ara són els infants els que inventen la sèrie per a que la resta de companys la puguin completar.
- Simbolitzar la sèrie realitzada sobre un espai ampli. Traspasar a nivell gràfic o amb adhesius la sèrie per analogia realitzada amb material de psicomotricitat i completar-la.

En relació amb la capacitat de percepció del grup rítmic

- ▣ Adaptar-se a una determinada estructura rítmica. El mestre toca un grup rítmic amb el timbal i els infants han de reproduir-lo picant de mans, saltant, fent sons...
- ▣ Discriminar estructures rítmiques. Contant amb una o més cartolines penjades a la pissarra, amb tot tipus de grups rítmics reproduir-los a base d'adhesius. Per exemple, un infant ha de saber diferenciar quin grup rítmic toca el mestre o un altre infant. Un cop endevinat, l'ha de reproduir donant cops de mans o salts.
- ▣ Transcriure estructures rítmiques. Reproduir al terra, mitjançant pilotes o anelles, el grup rítmic fet pel mestre. S'ha de distingir bé el nombre d'elements i intervals.

En relació amb la capacitat de discriminació de relacions geomètriques bàsiques

- ▣ Seguir diferents traços marcats al terra. Caminar per sobre de diferents tipus de línies (recta, corba, amb intervals, mixta...) fent notar les diferències.
- ▣ Fer composicions de figures geomètriques determinades (amb o sense model). Utilitzant pals, d'una sola mida o de dues, reproduir diferents figures i analitzar el numero i la longitud dels costats i el numero d'angles o de cantonades.
- ▣ Fer combinacions de formes. Trobar totes les formes possibles que es puguin fer amb 6 pals; fent servir o no tots els pals al mateix temps, i analitzar les similituds i les diferències entre elles.
- ▣ Composar sèries de diferents tipus de línies amb el propi cos o amb material. Seguir una sèrie distingint dues o més classes de línies, ja sigui diferenciat el traç o la posició (recta- corba, horitzontal - vertical, vertical – horitzontal - inclinada...).
- ▣ Saltar en diagonal. Saltar amb els peus junts alternativament a un costat i a l'altre d'una corda col·locada al terra, fent un salt en diagonal. Després fer la representació gràfica del desplaçament del salt per sobre de la corda.

RECURSOS DIDÀCTICS

MATERIAL TOU DE PSICOMOTRICITAT

Matalassos

Blocs de construcció

Coixins

Pilotes d'escuma

Globus

Peluxos

Gomes elàstiques

Teles de colors

Paracaigudes

MATERIAL DUR DE PSICOMOTRICITAT

Joguines de plàstic

Fustes de construcció

Cubs de plàstic

Pals de fusta

Espatlleres

Barra d'equilibri

Pissarra

Tobogan

Rodes

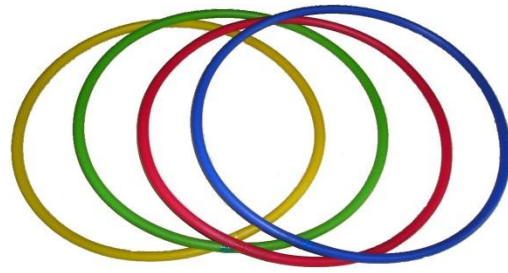
Matalàs elàstic

Pilotes

Cercles i anelles

Cordes

Instruments musicals

ALTRE MATERIAL DE PSICOMOTRICITAT

Material fungible

Material de la vida quotidiana

La panera dels tresors

Avaluació

A la nostra aula de P5, seguirem els següents criteris d'adequació i qualitat d'avaluació:

1. *Adequació* i coherència en els instruments d'avaluació, adequats al disseny curricular, a les característiques de l'alumnat i el context i als plantejaments del docent.
2. *Rellevància* de l'informació que ens aporta, significativa i útil pels processos d'ensenyament-aprenentatge.
3. *Veracitat* i credibilitat.
4. *Formativa*, que serveixi per millorar l'aprenentatge del alumnat, l'actuació docent i els processos d'ensenyament-aprenentatge.
5. *Integrada* en els processos quotidians d'ensenyament-aprenentatge i no només en moments puntual i finals, és a dir, avaluació continua; els diferents subjectes de l'avaluació (professorat, processos, alumnat), els àmbits i aspectes avaluats.
6. *Ètica*, respectuosa i al servei de l'alumne. S'ha de tenir una cura especial en l'utilització i les garanties de confidencialitat i anonimat de les dades obtingudes a través de l'avaluació.

Aquest recull d'informació el professor el podria fer a través de:

- Quadern del professor.
- Fitxes i folis per l'alumnat.
- Dinàmiques i cicles d'investigació-avaluació.

Aquestes línies poden i han de ser complementàries, encara que no siguin totes necessàries, ja que fer-les servir en cada cas depèn fonamentalment de les característiques del context, preferències i aspectes a avaluar.

Seria recomanable desenvolupar les sessions d'Educació Física en grups de dos o tres persones, de forma que un condueixi la sessió i altre observi. El sistema d'avaluació que faríem servir seria inicialment l'*observació* consisteix en fer un narrat de lo que observa en la sessió. En segon lloc seria els cicles de *planificació-acció-anàlisi i replantejament* que es porten a terme amb cada grup. I en últim lloc les fitxes d'observació de l'alumnat: fitxes de seguiment de grup² i individual³, basat principalment en les actuacions dels alumnes.

Els aspectes a avaluar variaran depenent del tipus de sessió o activitat que es vagi a realitzar.

² Fitxa seguiment de grup (annex 2)

³ Fitxa seguiment individual (annex 3)

REGISTRES I FITXES D'OBSERVACIÓ

DIARI

Classe: _____

Educador/a: _____

Data: _____

Durada: _____

Observació	
Ritual d'entrada	
Activitat pròpiament dita	
Tornada a la calma o conte	
L'expressió o representació	
Ritual de sortida	

REGISTRE DE LES SESSIONS DE PRÀCTICA PSICOMOTRIU

Grup :

Data

Presents:

Absents :

Altres dades a considerar:

0) PROJECTE INICIAL

1) RITUAL D'ENTRADA

2) PROGRESSIÓ DE LA SESSIÓ: PULSIÓ, SENSORIOMOTRIU, SIMBÒLIC, NORMATIU:

Seqüències de la sessió:

-
-
-
-
-
-
-
-

* REPRESENTACIÓ:

MODELO DE OBSERVACIÓN INDIVIDUAL:

M O V I M I E N T O	Sabe moverse: con los objetos/sin; combinarlos; variarlos...	
	Calidad del movimiento: Hábil/torpe; movimientos anormales	
	Coordinación: corre, camina, salta, cae, se balancea, gira, trepa, gatea...	
	Velocidad: ajuste	
	Equilibrio: estático/dinámico	
	Ritmo: rápido, lento, cambios	
	Dominancia lateral: manos, pies, ojos.	
	Coordinación óculo-manual: habilidades.	
	Estereotipias.	
	Place/displacer: manifestación	
	Movilidad del cuerpo: hipoactivo-hiperactivo.	
G E S T U A L I D A D	Facial: expresión de estados de ánimo	
	Corporal: utilización expresiva del cuerpo.	
	Empática: ajuste de las situaciones	
P O S T U R A	Tono postural	
	Preferencias posturales	
	Adaptación postural	
T O N O	De base: Hipotonía, Hipertonía	
	En movimiento: brazos, piernas, tronco	
	Movilidad global	
E S P A C I O	Investimento del espacio: donde se sitúa: lejos, cerca: adultos, otros... Espacios preferidos de la sala	
	Orientación y estructuración dentro del espacio: El espacio corporal Espacio próximo Espacio lejano	

	Espacio que ocupa: itinerarios, desplazamientos. Construcciones, manipulaciones de objetos...	
	Relación entre su propio espacio y el de los otros. Defensa de su espacio Abre su espacio a los otros Invade el espacio de los otros Indiferente al espacio de los otros Busca diferentes modalidades de relación a través del espacio	
TIE MP O	Se ajusta a los tiempos de la sesión	
	Hace/no hace rupturas	
	Ritmo individual/compartido	
	Cuánto tiempo utiliza cada espacio	
OB JE TO S	Cualidades preferidas: fijas o móviles, físicas (blando, duro, frío, cálido...), auditivas, visuales	
	Utilización: repetitiva: en el espacio, en el suelo, con los otros... Creativa	
	Respecto a los otros: cómo los elige: libremente, por la indicación del adulto, por imitación de los compañeros...	
	Significado: indiferencia, investimento afectivo, conocimiento del objeto, investimento del espacio a través del objeto, juego simbólico, descentramiento respecto al objeto.	
OT RO S	Con los iguales: <i>cuando él es quien elige:</i> Modalidades: objetos, voz, mirada...	
	Posicionamiento: escucha/no escucha, oposición/aceptación, espera/busca, acuerdo/desacuerdo, complacencia/indiferencia, ausencia/presencia, colaboración/pasividad	
	Motivos en el cambio de relación	
	Como manifiesta las necesidades	
	Actitud ante el juego	
	Relación con los compañeros	
	<i>Cuando él es elegido:</i> miradas, voz, objetos, movimiento, palabras, aceptación, rechazo.	
	Con los adultos: tipos de relación: escucha/no, pide/espera, pasividad, aceptación, complacencia/indiferencia, dependencia.	
	Motivos por los que busca al adulto: ayuda, aprobación	
	Acepta sus respuestas, las disiente, las rechaza	
	REP RES ENT ACIÓ N	Gráfica: Dibujo del cuerpo Representación del espacio y los materiales
Construcciones: maderas, características		
Modelaje: de la figura corporal, características.		

Fitxa d'observació

Interacció amb els materials
Relació amb la mestra
Relació amb l'espai
Adquisició d'habilitats psicomotrius
Coordinació oculo-manual
Formes de desplaçament
Posició corporal
Participació activa
Altres observacions

Taules d'observació psicomotora

1. El nen i el moviment

1.1 Moviment

Tipus de moviment que fa

	SEMPRE	SOVINT	A VEGADES	MAI
Balanceig				
Gir				
Caiguda				
Tombarella				
Caminar				
Córrer				
Saltar				
Rodar				
Pujar				
Altres				

Qualitat dels moviments

	SEMPRE	SOVINT	A VEGADES	MAI
Coordinats				
Harmònics				
Oberts				
Ràpids				
Circulars				
Altres				

Nivell de mobilitat de les diferents parts del cos

	SEMPRE	SOVINT	A VEGADES	MAI
Mou tot el cos				
Articulacions				
Tronc				
Cap				

Braços				
Cames				
Mans				
Altres				

1.2 Postura i to corporal

Tipus de postures més habituals

	SEMPRE	SOVINT	A VEGADES	MAI
Oberta				
Dempeus				
Estirat				
Assegut				
De genolls				
A peu coix				
En equilibri				
Simètriques				
Altres				

Qualitat del to

	SEMPRE	SOVINT	A VEGADES	MAI
Relaxat				
Elàstic				
Hipertònic				
Altres				

2. El nen en relació als objectes

2.1 Objectes que utilitza

	SEMPRE	SOVINT	A VEGADES	MAI
Bancs				
Poltre				
Espatlleres				

Matalassos				
Coixins				
Teles				
Cordes				
Pals				
Pilotes				
Mocadors				
Aros				
Fustes				
Pissarra/paper				
Plastilina				
Altres				

2.2 Com utilitza els objectes

	SEMPRE	SOVINT	A VEGADES	MAI
Ús comú				
Ús creatiu				
Amb habilitat				
Amb agressivitat				
Amb obsessió				
Difícil abandonament				
Altres				

2.3 Com els utilitza en relació als altres

	SEMPRE	SOVINT	A VEGADES	MAI
Comparteix				
Treu				
Rebutja				
Agredeix				
Altres				

3. El nen en relació a l'espai

3.1 Tipus d'espai que ocupa

	SEMPRE	SOVINT	A VEGADES	MAI
Tot l'espai				
Central				
A prop de les finestres				
A prop de la porta				
A prop de les parets				
Racons/cantonades				
Definits				
Visibles				
Oberts				
Altres				

3.2 Investiment de l'espai

	SEMPRE	SOVINT	A VEGADES	MAI
Amb el cos				
Amb la veu				
Amb la mirada				
Amb els objectes				
Construeix				
Delimita				
Altres				

4. El nen en relació al temps

	<i>Ac. Sensoriomotores</i>				<i>Ac. Simbòliques</i>				<i>Ac. Descentració</i>			
	SP	SV	AV	M	SP	SV	AV	M	SP	SV	AV	M
0'-10'												
11-20'												
21'-30'												
31'-40'												
41'-50'												

5. El nen en relació a l'altre

5.1 Actitud envers el joc

	SEMPRE	SOVINT	A VEGADES	MAI
Juga				
Proposa jocs				
Líder dels jocs				
Accepta el joc de l'altre				
Altres				

5.2 La relació amb el joc

	SEMPRE	SOVINT	A VEGADES	MAI
Juga sol				
Amb un altre				
En petits grups				
Amb tots indistintament				
Altres				

5.3 Relació amb l'adult

	SEMPRE	SOVINT	A VEGADES	MAI
L'accepta				
El busca				
El provoca				
L'agredeix				
Espera l'aprovació				
Espera ordres/consignes				
Col·labora amb ell				
Altres				

Graella d'observació psicomotricitat	Amb la seva funció: actua en la funció de les parts visibles del cos humà. Localitza al espai diversitat de la seva forma (per carres, colles, ...) Establa el límit i la forma en un espai delimitat.	Els desplaça correctament	Manté l'equilibri			Controla els moviments de					S'orienta en l'espai					Manifesta una dominància lateral de			Lateralitza		Dirigeix altres expressions / va amb el seu cos		Participa
			El braç	El tors	La mà	El cap	La cara	El braç	El tors	La mà	El cap	El braç	El tors	La mà	El cap	El braç	El tors	La mà	El cap				

BIBLIOGRAFÍA

2n nivell de concreció de les àrees per al cicle de Llar d'Infants. Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya

Angel, C. (1981). *La psicomotricitat als primers anys d'escola*. Barcelona: Barcanova.

Aucouturier, B. i Mendel, G. (2004). *¿Por qué los niños y las niñas se mueven tanto?*. Barcelona: Graó.

Comellas, M.J. i Perpinyà, A. (2000). *Psicomotricidad en la Educación Infantil*. Barcelona: CEAC.

Coral, J., Masegosa, A. i Mostazo, A. (1992). *Actividades psicomotrices en la educación infantil*. Barcelona: CEAC.

Decret 282/2006, de 4 de juliol, pel qual es regulen el primer cicle de l'educació infantil i els requisits dels centres. Generalitat de Catalunya.

Fusté, S. i Bonastre, M. (2007). *Psicomotricidad y vida cotidiana (0-3 años)*. Barcelona: Graó.

Lázaro Lázaro, A. (2002). *Aulas multisensoriales y de Psicomotricidad*. Zaragoza: Mira.

Le Boulch, J. (1995). *El desarrollo psicomotor desde el nacimiento hasta los 6 años*. Barcelona: Paidós Ibérica.

WEBGRAFIA

- http://www.psicocarea.org/etapas_evolutivas.htm [23.04.13]
- <http://www.elergonomista.com/enfermeria/pediat1022.html> [23.04.13]
- <http://usuarios.multimania.es/migabinete/newpage1.html> [23.04.13]
- <http://blocs.xtec.cat/infantilignasimelefarre/psicomotricitat/> [25.04.13]
- <http://elkarrikertuz.ning.com/video/sesion-de-practica-psicomotriz> [25.04.13]
- <http://enlaprimerainfancia.blogspot.com/2009/01/bernard-aucouturier-un-poco-de-mi-vida.html> [27.04.13]
- http://viref.udea.edu.co/contenido/publicaciones/memorias_expo/educacion_fisica/cuatro.pdf [27.04.13]
- http://www.infoamerica.org/teoria/blanc_lapierre1.htm [30.04.13]
- http://paidos.rediris.es/genysi/guia_des.htm [30.04.13]
- <http://www.um.es/univefd/juegoinf.pdf> 4/05/10 [02.05.13]
- http://www.csicsif.es/andalucia/modules/mod_sevilla/archivos/revistaense/n26/26080181.pdf [02.05.13]
- <http://www.psicomotricidad.cl/fundamentos/historia-de-la-psicomotricidad/> [02.05.13]
- <http://biblioteca.idict.villaclara.cu/biblioteca/compendios-informativos/psicomotricidad> [06.05.13]
- <http://www.slideshare.net/daniel0512/historia-psicomotricidad> [06.05.13]
- <http://www.umbral.ceride.gov.ar/historia.htm> [06.05.13]
- <http://www.terra.es/personal/psicomot/index.html> [06.05.13]
- <http://www.cosasdelainfancia.com/biblioteca-psico.htm> [08.05.13]

- <http://www.efdeportes.com/efd132/la-psicomotricidad-en-educacion-infantil.htm> [08.05.13]
- www.totcontes.com [08.05.13]
- <http://www.contes.cat/escrits-contes/> [08.05.13]

BONA VIDA SENYUS!!!!!!